

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**D. Burchardi VVormaciensis Ecclesiae Episcopi,
Decretorum Libri XX. ex Consiliis, & orthodoxoru[m]
patru[m] Decretis, tum etiam diuersaru[m] nationum
Synodis, ceu loci communes congesti, in quibus ...**

Burchardus <Wormaciensis>

Parisiis, 1549

Liber XIX.

urn:nbn:de:hbz:466:1-10722

D. Burchardi

ECCLESIAE VVORMA- ciensis Episcopi, de Pœnitentia, Decretorum Liber XIX.

ARGVMENTVM LIBRI.

Liber hic corrector vocatur, & medicus: quia correctio-
nes corporum, & animarum medicinas plenè continet, &
docet vnumquemq; sacerdotem, etiam simplicem, quomo-
do vnique succurrere valeat, ordinato, vel sine ordine.
pauperi, diuiti, puero, iuueni, seni, decrepito, sano, infirmo
in omni ætate, & in vtroque sexu.

*Quo tempore presbyteri plebium, canonica autorita-
te discordantes ad pacem, & delinquentes ad pœ-
nitentiam, compellere debeant. Cap. I.*

*Ex pœni-
tentiali
Romano.*

Ebdomada priori ante initium Quadra-
gesimæ, presbyteri plebium conuocent ad
se populum, & discordantes canonica au-
toritate reconcilient, & omnia iurgia le-
dent, & tunc primùm consentibus pœ-
nitentiam dent, ita vt antequam caput ieiunij veniat, om-
nes confessi pœnitentiam acceptam habeant, vt liberi
dicere possint, dimitte nobis debita nostra, sicut & nos di-
mittimus debitoribus nostris.

*Quomodo sacerdotes plebem sibi commissam tempo-
re pœnitentis admonere, & instruere, debeant.*

Caput II.

*Ex dictis
August.*

Presbyteri admonere debent plebem sibi subiectam, vt
omnis qui se sentit mortifero peccati vulnere faucere
tum, feria quarta ante Quadragesimam cum omni festin-
tione recurrat ad viuificatricem matrem Ecclesiam: vt
quod malè commisit, cum omni humilitate, & contritione

cordis simpliciter confessus, suscipiat remedia pœnitentiæ secundum modum canonicis autoritatibus præfixum. Non solum autem ille qui mortale aliquid commisit, sed etiam omnis homo quicumque se recognoscit immaculatam Christi tunicam quam in baptismo accepit, peccati macula polluisse, ad proprium sacerdotem festinet venire, & cum puritate mētis omnes transgressiones, omnia peccata, quibus Dei offensam se incurrisse meminit, humiliter confiteatur: & quicquid ei à sacerdote fuerit iniunctum, ac si ab ipso omnipotentis Dei ore esset prolatum, ita diligenter intendat, & cautissimè obseruat.

Episcopi, vel presbyteri quando fidelium recipiunt confessiones humiliare se debent, & cum tristitiæ gemitu lachrymisque orare, non solum pro suis delictis, sed etiam pro fratris casu. Ait enim Apostolus: Quis infirmatur, & ego non infirmor? Cùm ergo venerit aliquis ad sacerdotem confiteri peccata sua, mādēt ei sacerdos, ut expectet modicum donec intret Ecclesiā, aut in cubiculū suum ad orationem. Si autem locus non est aptus ad hoc, in corde suo dicat hanc orationem.

Oratio sacerdotis dicenda ad pœnitentiam venientibus. Cap. III.

Domine Deus omnipotens propitius esto mihi peccatori, ut condignè tibi possim gratias agere, qui me indignum propter tuam misericordiam ministrum fecisti officii sacerdotalis, & me exiguum humilemque mediatorem constituisti ad orandum, & ad intercedendum ad dominum nostrum Iesum Christum filium tuum pro peccatis, & ad pœnitentiam reuertentibus. Ideoque dominator domine, qui omnes homines vis saluos fieri, & ad agnitionem veritatis venire, qui non vis mortem peccatorum, sed ut conuertantur, & viuant, suscipe orationem meam quam fundo ante conspectu clementiæ tuæ, pro famulis & famulis tuis, qui ad pœnitentiam venerunt, ut des illis spiritum compunctionis, ut resipiscant à diaboli laqueis, à quibus astricti, tenentur & ad te per condignā satisfactionem reuertantur, Per eundem dominum nostrum Iesum Christum filium tuum, &c.

D. BURCHARDI. EPIS. VVORMAC.

De confessione, & pœnitentia, & reconciliatione, & interrogacione illorū qui peccata sua confiteri desiderant, & ordo ad pœnitentiam eis dandam. Cap. IIII.

Tunc sacerdos blandè leniterq; interroget eum prima de fide qualiter crededat, & dicat:

Ex pœnitentiāli Romano.

Credis in Deum patrem, & filium, & spiritum sanctum? Respon. Credo. Credis quòd ista tres personae unus Deus sit? Respon. Credo. Credis quòd in ipsa ista carne in qua nunc es, resurgere habes in die iudicij, & accipere siue bonum siue malum quod gessisti? Respon. Credo. Vis dimittere illis peccata qui in te peccauerunt, domino dicente: Si nō remiseritis hominibus peccatorum, nec pater vester vobis dimittet peccata vestra? Respon. Volo. Et requirere ab eo diligenter si est incestuosus, an suo seniori infidelis, & si non vult incestum dimittere, an potes ei dare pœnitentiam: si autem vult, potes. Huius pœnitentem alloqui affectuosè debet sacerdos in verbis: Frater noli erubescere peccata tua confiteri, an & ego peccator sum, & fortassis peiora quàm tu feceris de beo facta. Hæc idcirco admoneo, quia vsitatum humani generis vitium est, vt beatus Gregorius dicit, & labens peccatum committere, & commissum non confitendo prodere, sed negando defendere, atque conuictum defendendo multiplicare. Et qui diabolo instigante nefanda crimina perpetrare non metuimus; hæc eadem quæ opere absque verecundia perfecimus, eodem suadente saltem verbis erubescimus confiteri, & coram homine qui similis nostris est, eisdemque fortasse passionibus subiacet, confundimur dicere, quod coram Deo, qui omnia inspicit, absque vilitatis rubore committere non formidauimus, detestanda detestanda. Spontè ergo fateamur, quod nullo cogente commisimus. Si vero nos nostra scelera celauerimus ab illo manifestabuntur, qui & accusator est peccati & inceptor. Ipse enim hic nos vt peccemus instigat, ipse cum peccauerimus accusat. si ergo in hac vita preueniamus eum, & ipsi nostri sceleris accusatores sumus, nequitias diaboli inimici nostri, & accusatoris effugiemus. Paulo teste, qui ait: Si nosmetipsos iudicaremus, nō vtique diiudicaremur.

Videns autem eum sacerdos verecundantem, rursus prosequatur: Fortassis charissime non omnia quae gessisti ad memoriam modo veniunt. Ego te interrogabo, tu caue ne diabolo suadente, aliquid celare praesumas. Et tunc eum ita per ordinem interroget

Caput V.

Fecisti homicidium voluntarie sine necessitate non in hoste, sed per tuam cupiditatem ut sua sibi tollereres, & sic eum interfecisti? Si fecisti, XL. dies continuos, quod vulgus carinam vocat, ita ut consueo est in pane & aqua debes ieiunare: & septem annos sequentes sic obserues.

Primum annum post illos, XL. dies, totum à vino, medone, sagimine, & à caseo, & ab omni pingui pisce abstinere debes: nisi in illis festis diebus, qui in illo episcopio à cuncto populo celebrantur. Et si sis in magno itinere in regio hoste, vel in regali curte, vel in aliqua infirmitate detentus sis, tunc liceat tibi unum denario, vel precio unius denarii, aut tres pauperes pascendo, tertiam feriam, quintam feriam, sabbatum redimere: ita tamen ut una re de illis tribus supradictis utaris. i. aut vinum bibas, aut medonem aut mellitam ceruisiam. Postquam domum veneris, aut sanitati fueris restitutus, nullam licentiam habeas redimendi. Cōpleto anni circulo Ecclesiam introducaris, & pacis osculum tibi concedatur.

In secundo anno, & tertio, similiter ieiunes, nisi quod tertiam feriam, quintam feriam, & sabbatum, potestatem habeas redimendi, praenominato precio ubicunque es. Caetera omnia diligenter obserues, ut in primo.

Per singulos quatuor annos qui remanent, tres quadragesimas, per legitimas ferias debes ieiunare. Primam ante Pascha cum caeteris Christianis, alteram ante festiuitatem sancti Iohannis Baptistae, & si quid remanet, post adimpleas. Tertiam ante Natiuitatem domini, à vino, à medone mellitam ceruisiam, à carne, sagimine, & à caseo, & à pinguibus piscibus.

Et in quatuor supradictis annis, tertia feria, quinta feria, & sabbato accipias quicquid velis. Secundam autem feriam, quartam, redimere poteris precio iam supradicto. Sextam feriam semper obserues in pane & aqua. Et his expletis, sacram communionem accipias, ea ratione ut non sis sine poenitentia quam diu viuas, sed in omni vita tua omnes sextas ferias in pane & aqua poeniteas, & si

redimere volueris, potestatem habeas redimendi vno denario, vel precio vnus denarij, vel pascas tres pauperes.

Ista secundum misericordiam cōcedimus tibi, non secundum canonum censuram: quia canones sic præcipiunt. Si quis per industriam & per cupiditatem homicidium fecerit, seculum relinquat, & ingrediatur monasterium nachorum, & ibi iugiter Deo seruiat.

Fecisti homicidium pro vindicta parentum, XL. dies, quod carinam vocant, pœniteas, cum septem sequentibus annis, quia dominus dicit: Mihi vindictam, & ego retribuam.

Si fecisti homicidium nolens, ita vt in ira tua aliquo percussere velles, & non occidere, tamen occidisti, XL. dies, id est, carinam in pane & aqua pœniteas, & septem sequentes annos. Sed in primo anno tertiam feriam, quartam feriam, sabbatum redimere poteris, singulas singulis denariis, vel precio vnus denarij, vel tres pauperes pascendo, Reliquos autem sex annos ita obserua, sicut de homicidiis sponte commissis constitutum est.

Fecisti homicidium in bello iussu legitimi principis, pro pace hoc fieri iusserat, & interfecisti tyrannum qui pacem peruertere studuit, tres quadragesimas per legitimas ferias pœniteas. Si autem aliter fuerit, id est, sine iussu legitimi principis, vt homicidium sponte commissum pœniteas, id est, carinam vnā cum septem sequentibus annis.

Occidisti tu liber seruū senioris tui, qui nihil in te percipit, sed iussu senioris tui, XL. dies, id est, carinam in pane & aqua cum septem sequentibus annis pœniteas, senior tuus similiter, nisi seruus sit fur, aut latro, & pro peccatis aliorum fieri præcipiat.

Si autem tu seruus, conseruum tuum iussu domini tui occidisti, dominus tuus quadraginta dies, id est, carinam in pane & aqua cum septem sequentibus annis pœniteas debet, & tu tres quadragesimas, per legitimas ferias, excepto, nisi pro pace communi fieret.

Consiliatus es homicidium & non fecisti, & occidisti, homo propter illud consilium, XL. dies, id est, carinam in pane & aqua, cum septem sequentibus annis pœniteas.

Explorasti, vel speculatus es aliquem hominem, & tradidisti illum in manus inimicorum suorum & occidisti.

sus est, XL. dies, id est, carinā in pane & aqua pœniteas, & septem sequentes annos, ita obserues, vt consuetudo est.

Fuisti cum aliis, qui pugauerunt contra aliquē, aut in domo propria, aut in alteri^o domo, aut in aliquo loco, vbi se defendere sperauerat, & lapidem in eum proiecisti, aut sagittam, aut spiculum aliquod aduersus eū misisti, & occidere voluisti. & non est à te percussus, nec vulneratus, tamen ab aliis cum quibus eum impugnabas, occisus est, XL. dies, id est, carinam in pane & aqua pœniteas, & septem sequentes annos ita obserues, vt consuetudo est.

Fecisti patricidium, id est, interfecisti patrem, matrem, fratrem, sororem, patrum, auunculū, materterā, amatam, vel aliquod tale fecisti, si casu nō spontē, neque in ira tua percutere voluisti, sed casu euenit, vt homicidiū spontē commissum pœnitere debes. Si autē ex industria, & in ira tua fecisti, istud obseruare debes, vt per vnus anni circulum ante fores basilicæ orans domini clementiam perseueres. Cōpleto anni circulo, introducaris in Ecclesiam. Tamē in angulo Ecclesiæ, vsque dum vnus anni spaciū finiatur, stes. His ita peractis, si pœnitentiæ fructus in te cōspicitur, corporis & sanguinis domini particeps fias, vt nō obdureris desperatione. Carnem non manduces omnibus diebus vitæ tuæ. Ieiunes autem vsque ad nonam quotidie, exceptis festis diebus atque dominicis. Abstineas autem te à vino, medone, mellita ceruisia tres dies per hebdomadam. Arma portare non audeas, nisi contra paganos. Et vbiunque ire volueris, nullo vehiculo deducaris, sed pedibus propriis pergas. Ab vxore, si habeas, non separeris: si autem non habueris, aliam non ducas. Tempus autem huius pœnitentiæ, in episcopi tui sit arbitrio, vt secundū cōuersationem tuam, aut extendere, vel minuere, valeat.

Fecisti homicidium casu, ita vt nullum occidere velles, vel ferire voluisses in ira tua, siue virga seu ferro, siue aliquo genere flagelli, sed tu simpliciter ibas, aut in syluā venatū, & feram sagittare voluisti, & sic improuisē, te nolente & nesciente, hominem pro fera occidisti.

AUT si iocatus fuisti cum aliquibus aliquem ludū, & aliquam rem, siue auiculam, siue quoddam aliud animal, vel in ludo aliquid sagitta, vel baculo, vel lapide percutere voluisti, & sic aut fratrem, aut filium tuum, aut ali-

quem hominem interfecisti.

AVT si stabas in loco publico, siue in curtica tua, siue in loco alio, & petram propter iocum proiiciebas in illum locum, vbi nullum vidisti, & nulli insidiatus es, & tamen occidisti aliquem.

AVT si aliquis te coegerat, vt secum luderet, & tu fortior fuisti, eum subtus te strauisti, aut ipse te, & si a tuo, vel a suo cultello vulneratus, mortuus est.

AVT si tu operi necessario, dum instabas, securis fugerat de manu tua, aut ferrum lapsum est de manubrio, & socium, & amicū tuum percusserat, & occisus est: si ista fecisti, aut alia horum similia, & nullam malam voluntatem aduersus supradictas personas, vel istorum similes habuisti, quadraginta dies, quod vulgus carinā vocat, ita vt consuetudo est, ieiunes: & quinque sequētes annos penitentiā. Abstinentia autem ciborum in istis quinque annis misericorditer tribuatur, ita vt in primo anno illas tres ferias, tertiam, quintam, sabbatum redimere possis vno denario, vel precio vnus denarii: vel tres pauperes pascendo. Et in alio anno omnes ferias, excepto, sexta feria, quam semper in pane & aqua ieiunare debes, potestatem habeas redimendi prætaxato precio. Et sic reliquos annos obseruare debes.

SI autem cum fratre tuo, vel cum socio ibas in syluam ad succidenda ligna, & appropinquante casura vnus arboris tu dicebas fratri, vel socio vt fugeret, & ille fugit sub arbore oppressus est, innocens eris a morte ipsius.

SI autem ex incuria tua, vel negligentia, dum ille incideret te aliam arborem incidere, tu non præmonuit eum in tempore, vt præuideret casuram arboris, & sic tu tua incuria oppressus est, & mortuus: tunc debes penitere, vt homicida, sed tamen multo leuius, quam illud quod ex industria factum est.

Occidisti senioerem tuum, vel in cōsilio fuisti, vt occideretur, vel vxorem tuam partem corporis tui: de consilia proponimus tibi, elige horū duorū quod tibi melius sit. Istud vnū est: Relinque istud fragile seculū, & ingredere monasteriū, & humiliare sub manu abbatis: & cetera quæ tibi ab eo fuerint imperata, simplici animo obserua.

Secundum autem consilium tale est: Arma deponere, & cuncta secularia negocia dimitte, carnem & sanguinem

omnibus diebus vitæ tuæ non comedas, excepto vno die Resurrectionis domini, & vno die Pentecostes, & vno die Natalis domini. Cæteris tēporibus in pane & aqua, & interdum leguminibus & holeribus pœniteas. In ieiuniis, in vigiliis, & orationibus, & eleemosynis persevera omni tēpore. Vinum, & medonem, & mellitam ceruissiam, nunquā bibas, nisi in illis prædictis tribus diebus. Vxorē ne ducas, Concubinam non habeas, Adulterium non facias, Absque spe coniugii in perpetuo maneat. Nunquā te laues in balneo, Equum non ascendas, Causam tuam, & alterius in cōuentu fidelium non agas. In conuiujs lætantium nūquam sedeas. In Ecclesia segregatus ab alijs Christianis post ostium humiliter stes. Ingredientium, & egredientium orationibus suppliciter te commendes. Communionem sacri corporis & sanguinis domini cunctis diebus vitæ tuæ indignum te existimes. In vltimo autem termino vitæ tuæ, pro viatico, si obseruaueris consilium, vt accipias, tibi cōcedimus.

Occidisti, aut in consilio fuisti, vt occideretur pœnitens, qui publicè pœniteret, & in ipso vestitu, vel habitu esset, quo solent illi esse, qui carinam ieiunant, si fecisti. id ipsum debes ieiunare quod ipse inceperat, & hoc totum obseruare quod retrò præceptum est de his, qui homicidia spontè, & per cupiditatem commiserunt.

Fecisti truncationem manuum, aut pedum, aut oculos fratris tui eruisti, aut vulnerasti aliquem: pro truncatione: quia proximum & fratrem tuum debilem, & sibi inutilem fecisti, nisi pro furto, aut pro latrocinio, siue pro pace communi fecisses, vnū annum grauer pœnitere debes. Pro vulnere autem, si graue est, & cicatrices deformes habuerit, eo quod proximum tuum, & fratrem deformē reddideris, quadraginta dies in pane & aqua pœnitere debes.

Interfecisti furem, aut latronem, vbi comprehendi poterat, absque occasione, & tamen interfecisti: quia ad imaginē Dei creatus, & in nomine eius baptizatus, & sanguine eius redemptus est, XL. dies, non intres in Ecclesiā, lanea veste indutus, ab escis & potib⁹, qui interdicti sunt, & à thoro, à gladio & ab equitatu illos supradictos dies te abstineas. In tertia autē feria, & in quinta. & in sabbato aliquo genere leguminū, vel holeribus, & pomis, vel paruis

pisciculis cum mediocri ceruisia utere, & temperate. Si autem sine odii meditatione, te tuaque liberando, diaboli membrum interfecisti, secundum indulgentiam dico, propter imaginem Dei, si aliquid ieiunare volueris, bonum est tibi & eleemosynas largiter fac. Si presbyter eadem fecerit, non deponatur: tamen quandiu viuat, poenitentiam agat.

Accusasti aliquem, & per tuam accusationem occisus est nisi pro pace, quadraginta dies in pane & aqua, quod carinam vocant, cum septem sequentibus annis poenitere debes. Si autem per tuam delaturam debilitatus est, tres quadragemas per legitimas ferias poenitere debes.

Cepisti aliquem, & tradidisti eum in talem locum, ut aut occisus est, aut membra eius truncata, similiter ieiunare debes, quanuis dicas, quod non ea ratione eum illi traderes, ut vel debilitaretur, vel occideretur.

Occidisti tu ipse, aut aliquis per tuum consilium aliquem ex ecclesiasticis viris Deo dicatis, aut Psalmistam, aut ostiarium, aut lectorem, aut exorcistam aut acolythum, aut subdiaconum, aut diaconum, aut presbyterum fecisti singulos ordines, singulos gradus, singulariter poenitere debes. Ita faciendum est tibi, ut pro Psalmista, 40 dies in pane & aqua, quod Teuthonice carina vocatur, septem sequentibus annis poeniteas. Pro ostiario similiter. Pro lectore similiter, Pro exorcista similiter, Pro acolytho similiter, Pro subdiacono similiter, Pro diacono similiter, pro presbytero similiter: quia omnis presbyter octo ordines habet. Quapropter, omnis qui interfecerit voluntarius presbyterum, ita debet poenitere, ut octo homicidia sponte commissa, & nunquam debet esse sine poenitentia. Tamen secundum Vvormaciense consilium, ita debes poenitere, si sacerdotem voluntarie occideris, carne non manducare, vinum non bibas cunctis diebus vite tue. Ieiunes quatuor die usque ad vesperam, exceptis diebus festis, atque dominicis, arma non feras, equum non ascendas, Ecclesiam post quinquennium non ingrediaris, sed ante fores Ecclesie. Post quinquennium Ecclesiam ingredi, nondum communices, sed in angulo Ecclesie stes vel sedeas. Quando autem fuerit duodecimi anni circulus finitus, communicandi tibi licentia concedatur, & equitandi tribuatur permissio. Maneat autem in reliquis observationibus tres dies

per hebdomadam, vt perfectius purificari merearis.

De periurio.

Fecisti periurium pro cupiditate, XL. dies in pane, & aqua, quod vulgus carinam vocat, & septem sequentes annos ita obserues, vt consuetudo est. Et quandiu viuas omnes sextas ferias in pane & aqua ieiunes. Et si redimere volueris, vno denario, vel precio vni^o denarii, vel tres pauperes pascendo, potestatem habeas redimendi. Tamē pœnitentialis Romanus præcipit: Si quis per cupiditatem se peierauerit, omnes res suas vendat, & pauperib⁹ distribuat, & monasterium ingressus, iugi pœnitentia se subdat.

Fecisti periurium sciēs, & alios in periurium adduxisti, XL. dies in pane & aqua, quod vulgus carinā vocat, pœnitere debes, & septem sequentes annos, ita vt cōsuetudo est, obseruare debes. Et tot periuria debes ieiunare, quot homines sciens, ad periurium adduxisti, & ipsi sua periuria emendent, vt supra notatum est, si scientes fecerunt. Sin autem, leuius.

Fecisti periurium coactus, & pro necessitate, aut pro vitata: quia dilexisti corpus plus quā animā, quadraginta dies, id est, carinā, in pane, & aqua pœnitere debes, & omnes sextas ferias, quæ sunt in vnius anni circulo, in pane & aqua pœniteas, & non redimas.

De ocioso iuramento.

Promisisti meretrici, vel adultere iuramento fidem, aut aliquid tale, cum iuramento promisisti, quod cōtra ius canonum esset, pœniteas iuramentum, & frange iusiurandum, & illud melius, & iusti⁹ est, quā permanere in stupri flagitio, aut in alio aliquo malo: quia scriptum est, Iniusta vota frangenda sunt.

Si iurasti per capillū Dei, aut per caput eius, vel alio modo blasphemia contra Deum vsus fueras, si semel nesciens, fecisti, septem dies in pane & aqua pœniteas. Si secundo, vel tertio increpatus fecisti, XV. dies in pane & aqua pœniteas. Si per cælum, aut per terram, siue per Solem, vel per Lunam, aut per aliam aliquam creaturā. XV. dies in pane & aqua pœniteas.

Si sacramento te obligasti, vt ad pacem alicuius inimici tui nullo modo redires, pro periurio annū vnum à cor-

pore & sanguine domini sis segregatus, & XL. dies in pane & aqua pœniteas, ad charitatem verò, quæ operit multitudinem peccatorum, celeriter redi.

Si definisti, vel iuramento te obfirmasti aliquid agere, quod Deo non placeret, iuxta modum peccati pœnitentiam age, & hoc quod temerè & iniuste definisti, in iuramento reuocetur. Si aliquid te incautè iurasse contigerat, quod obseruatum peiorem verteretur in exitum, iuxta synodalia decreta mutandum decernimus, quàm te permanentem in iuramento, in aliud crimen maius deuertaris.

De furto.

Furatus es aliquid de ecclesiastico thesauro infra Ecclesiam, siue aurum, siue argentum, siue gemmas, siue libros, siue pallia altaris, siue sacerdotalia vestimenta, siue vela, siue tapetia, siue aliquid quod ad Ecclesiam vsu datum est, vel factum est: si fecisti, redde quod tulisti, & tres carinas, cum septem sequentibus annis pœniteas. Si ipsa sacras reliquias furatus es, reportaris sacris, septem carinas ieiunare debes.

Si infregisti alicuius Christiani domum per noctem, & tibi tulisti eius quadrupedia, id est, aut equum, aut bouem, aut alia eius animalia, aut fortio rem causam, vel rem quadraginta solidos, precium redde, & annum unum per legitimas ferias pœnitere debes. Si autem non reddideris, duos annos per legitimas ferias pœnitere debes. Si minus furtum fecisti, magis debes pœnitere. Et si saepe fecisti, tanto magis debes augere pœnitentiam. Si paruum furtum fecisti, decem dies in pane & aqua debes pœnitere: paruum quinque dies in pane & aqua pœniteant.

De rapina.

Si rapinam fecisti, grauius debes pœnitere: quia magis nocibilis est, quod per vim se vidente rapuisti, quàm quod tibi dormiente, vel absente furatus es. Si fecisti furtum necessitatis causa, sic dico, vt non haberes vnde viueres, & propter famis penuriã, & tantum furatus es victualia extra Ecclesiam, & non propter consuetudinem fecisti, redde quod tulisti, & tres sextas ferias in pane & aqua pœniteas. Si autem reddere non poteris, decem dies in pane & aqua pœniteas.

De adulterio.

Moechatus es cum vxore alterius tu non habens vxore, XL. dies in pane & aqua, quod in cōmuni sermone carina vocatur, cum septē sequētibus annis pœniteas.

Si moechatus es tu vxoratus cum alterius vxore, quia habuisti quomodo impleres tuam libidinē, duas carinas, cum quatuordecim sequentibus annis pœnitere debes, vnā quia super vxorem tuam alteram habuisti, ecce vnū adulterium: habuisti etiam alterius vxorem, ecce aliud adulterium, & nunquam debes esse sine pœnitentia.

De fornicatione.

Si tu solutus ab vxore cum fœmina vacante stuprum perpetrasti, decem dies in pane & aqua pœniteas, si cum propria ancilla, similiter pœniteas.

Si dimisisti vxorem tuam, & aliam duxisti, accipe priorem vxorem, & carinam vnā in pane & aqua cum septem sequentibus annis pœniteas, quia scriptum est: Quod Deus coniunxit, homo non separet. Nulli licet vxorem suā dimittere, nisi causa fornicationis, id est, si ipsa adulterium cum alio perpetrauerit, tunc licet illam dimittere propter fornicationem, sed illa viuente aliam non ducere. Sed si sic priuati voluerint permanere, vt neuter illorum se super alterum de discidio pro clamauerit, nrneant sic. Si autem se de discidio proclamauerint, tunc primū episcopus peracta inter eos pœnitentia, id est, post septennem pœnitentiam, si perierint, debet eos reconciliare. Eadem lex erit marito aduersus vxorem, si ipse adulterium perpetrauerit, & si ipsa voluerit, propter fornicationem potest maritum dimittere, eadē ratione qua supra de vxore adulterium perpetrante dictum est.

Accepisti vxorem, & non fecisti nuptias publicē, & non venisti ad Ecclesiam tu & vxor tua, & non accepisti benedictionem à sacerdote, sicut in canonibus scriptum est, & non dotaisti eam dote qualicumque potuisti, siue terra, siue mobilibus rebus, auro, argento, vel mancipiis, vel animalibus, vel iuxta possibilitatem tuam: postremò, vel denario, vel precio vnus denarij, vel precio vnus oboli, tantum vt dotata fieret, si non fecisti, tres Quadragesimas per legitimas ferias pœnitere debes.

Fecisti fornicationē cum sanctimoniali, id est, cū sponsa Christi: Si fecisti, XL. dies in pane & aqua, quod carinā vocant, cum septem sequētibus annis pœniteas, & quā diu viuas, omnes sextas ferias in pane & aqua obserues.

Si corrupisti virginem, & postea eandem suscepisti uxorem, eo quod solas nuptias, quod maximum est, violasti, annum vnum per legitimas ferias pœniteas. Si autem non duxisti eam post corruptionem uxorem, duos annos per legitimas ferias pœniteas.

Accepisti illam tibi uxorem, quam alter sibi desponsatam habuerat, dimitte illam, quia nunquam potest tibi fieri legitima, & XL. dies in pane & aqua, quod carinam vocant, cum VII. sequentibus annis pœniteas.

Rapuiſti uxorem tuam, & vi sine voluntate mulieris, vel parentum in quorum mundiburdio tenebatur illam adduxisti? Si fecisti nec illam habere debes secundum canonum auctoritatem, nec aliam vnquam canones te habere concedunt. Si autem illa consentiens non fuerat, in domino licentiam habeat nubendi. Tu autem XL. dies, id est, carinam, in pane & aqua pœniteas, & VII. sequentibus annos: & quia legitima coniugia dei precepto sunt ordinata, & quia ex duobus corporibus, vnum ex dei iussu conficitur, & quia non debet fieri legitimū coniugium nisi ex consensu amborum & parentum, tu qui sanctum illud constitutum turbasti, & violasti, sine spe coniugij permaneat.

Contigit tibi vt vxor tua te conscio, & hortante cum alio viro, illa autem nolente adulterium perpetraret? Si fecisti XL. dies, id est, carinam, in pane & aqua pœniteas & septem annos, vnum ex his in pane & aqua pœniteas, & nunquam sis sine pœnitentia. Si autem vxor tua hoc probare potuerit, quod tua culpa, & tuo iussu renuente & reluctantante adulterata sit, si se continere non potest, nubat cui voluerit tantum in domino. Tu autem sine vxoria spe in perpetuo permaneat. Illa autem si consentiens fuerat, eadem ieiunet quæ tibi proposita sunt, & sine spe coniugij permaneat.

Accepisti uxorem cognatam tuam, vel quam cognatus habuit, separari debes ab ea, & pœnitere iuxta modū cognationis: Quia sancti patres, & sancta illorum scriptura, incestis coniunctionibus nil prorsus veniē referunt.

neque numerum generationum definiunt. Sed id statuerunt, vt nulli Christiano liceat de propria consanguinitate seu cognatione vxorem accipere, vsque dum generatio recordaretur, cognosceretur, aut memoria retineretur. Quia sanctus Gregorius dicit: Si quis de propria cognatione, vel quam cognatus habuit in coniugium duxerit, anathema sit. Qua propter scire debes, quia nō est ita vt multi sacerdotes multos seducunt, dicentes quōd in ipso peccato pœnitentia esse possit. Verbi gratia, si tu modo haberes cognatam tuam, vel vxorem alterius, vel aliquid tale quod licitum non esset, & velles in eo peccato permanere, & tamen in pœnitētia esse: verbi gratia, si hodie quadraginta dies in pane & aqua pro vno quolibet peccato peractos haberes in pœnitētia, & iterares prius peccatum, nihil valeret pœnitentia quam fecisti, iuxta id quod dicitur: Sicut canis qui redit ad vomitum suum, & sues ad volutabra sua, ita erit & peccatori, qui redit ad peccatū prius confessum. Quapropter scias verē, dū in ipso peccato fueris, pœnitentia eiusdem peccati nihil valet.

De abusione coniugij.

Concubiisti cum vxore tua, vel cum alia aliqua retrō canino more, si fecisti decem dies in pane & aqua pœniteas.

Inxisti te vxori tuæ menstruo tempore, si fecisti decem dies in pane & aqua pœniteas. Mulier tua si intrauerit Ecclesiam ante mundum sanguinem post partum, tot dies pœniteat, quot Ecclesia carere debuerat. Si autē cōcubiisti cū ea his diebus, viginti dies in pane & aqua pœniteas.

Concubiisti cum vxore tua postquam infans motum in vtero fecerat, vel saltem XL. dies ante partum? Si fecisti, XX. dies in pane & aqua pœniteas.

Concubiisti cum vxore tua post manifestatam conceptionem, decem dies in pane & aqua pœniteas.

Concubiisti cū vxore tua die dominica, quatuor dies in pane & aqua pœnitere debes.

Coinquinatus es cū vxore tua in Quadragesima, XL. dies in pane & aqua pœnitere debes, aut XXVI. solidos in eleemosynam dare. Si per ebrietatem euenit, XX. dies in pane & aqua pœniteas. Viginti dies ante Natalem domini, & omnes dies dominicos, & in omnibus legitimis

D. BURCHARDI EPIS. VVORMAC.

ieiuniis, & in nataliciis apostolorum, & in præcipuis festis & in publicis, castitatem debes custodire. Si autem non custodisti, XL. dies in pane & aqua pœniteas.

De falso testimonio.

Fuisti in falso testimonio, ita dico, vt testimoniare & affirmare hoc verum esse quod falsum erat, & hoc fecisti propter amorem alicuius, siue per primum, siue propter timorem: si fecisti, ita debes pœnitere sicut adulterium, & homicidia sponte cõmissa, domino dicente: De corde enim exeunt homicidia, adulteria, furta, falsa testimonia. Et ideo debet similiter pœnitere, & excommunicari falsus testis, sicut adulter, & fur, & homicida. Si propter timorem fecisti illius, à quo timere potuisti, & membra perdere, aut vitam, & ad vltimum bona tua, tunc diuide pœnitentiam, & postea præuide ne tibi vltius contingat.

De arte magica.

Violasti sepulchrũ, ita dico, dũ aliquẽ videres sepulchre, & in nocte infringeres sepulchrũ & tolleres vestimenta ei? Si fecisti, II. annos per legitimas ferias pœniteas.

Consuluisti magos, & in domum tuam induxisti exquirendi aliquid arte malefica aut expiandi causa, vel paganorum consuetudinem sequens, diuinos qui tibi diuiderent, vt futura ab eis requireres quasi à propheta, & illos qui sortes exercent, vel qui per sortes sperant se futura præscire, vel illos qui vel auguriis, vel incantationibus inserviunt ad te inuitasti? Si fecisti, duos annos per legitimas ferias pœniteas.

Si obseruasti traditiones paganorum, quas quasi hereditario iure diabolo subministrante, vsque in hos dies semper patres filiis reliquerunt, id est, vt elementa coleres. id est, lunam aut solem, aut stellarum cursum, nouam lunam, aut defectum lunæ, vt tuis clamoribus aut auxilio splendorem eius restaurare valeres, aut illa elementa tibi succurrere, aut tu illis posses, aut nouam lunam obseruasti pro domo faciendã, aut coniugiis sociandis? Si fecisti, duos annos per legitimas ferias pœniteas, quia scriptũ est: Omne quodcunq; facitis in verbo, & in opere, omnia in nomine domini nostri Iesu Christi facite.

Obseruasti Calendas Ianuarias ritu paganorũ, vt vel aliquid plus faceres propter nouum annum quã antea,

vel post soleres facere, ita dico, vt aut mensam tuam, cū lapidibus, vel epulis in domo tua preparares eo tempore, aut per vicos, & per plateas cantores & choros duceres, aut supra tectum domus tuæ sederes, ense tuo circumsignatus, vt ibi videres & intelligeres, quid tibi in sequenti anno futurū esset: vel in biuio sedisti supra taurinam cutem, vt & ibi futura tibi intelligeres, vel si panes prædicta nocte coquere fecisti tuo nomine, vt si bene eleuarentur, & spissi & alti fierent, inde prosperitatem tuæ vitæ eo anno præuideres: ideo quia Deum creatorem tuum dereliquisti & ad idola, & ad illa vana te conuertisti, & apostata effectus es, duos annos per legitimas ferias pœniteas.

Fecisti ligaturas, & incantationes, & illas varias fascinationes, quas nefarij homines subulci, vel bubulci, & interdum venatores faciunt, dum dicunt diabolica carmina super panem, aut super herbas, & super quædam nefaria ligamenta, & hæc aut in arbore abscondunt, aut in biuio, aut in truiio proiciunt, vt aut sua animalia vel canes liberent à peste & à clade, & alterius perdant? Si fecisti, duos annos per legitimas ferias pœniteas.

Interfuisi, aut cōsensisti vanitatibus quas mulieres exercent in suis lanificiis, in suis telis, quæ cū ordiuntur telas suas, sperant se vtrumque posse facere, cum incantationibus & cum aggressu illarum, vt & fila staminis, & subtegminis in inuicem ita commisceantur, nisi his iterum aliis diaboli incantationibus econtra subueniant, totum pereat? Si interfuisi, aut cōsensisti, triginta dies pœniteas in pane & aqua.

Collegisti herbas medicinales, cum aliis incantationibus cum symbolo, & dominica oratione, id est, cum Credo in Deum, & Pater noster cantando. Si aliter fecisti, decem dies in pane & aqua pœniteas.

Venisti ad aliquem locum ad orādum nisi ad Ecclesiā, vel ad alium locum religiosum, quàm episcopus tuus, vel tuus sacerdos tibi ostenderet, id est, vel ad fontes, vel ad lapides, vel ad arbores, vel ad biuia, & ibi aut cādelam, aut faculam pro veneratione loci incendisti, aut panem aut aliquam oblationem illuc detulisti, aut ibi comedisti, aut aliquam salutē corporis aut animæ ibi requisisti? Si fecisti, aut cōsensisti, tres annos per legitimas ferias pœniteas.

D. BURCHARDI EPIS. VVORMAC.

Requisisti sortes in codicibus, vel in tabulis, vt plures solent, qui in Psalteriis, & in Euangeliis, vel in alijs huiuscemodi rebus sortiri præsumant? Si fecisti decē dies pœniteas in pane & aqua.

Credidisti ynquam vel particeps fuisti illius perfidie, vt in cantatores & qui se dicunt tempestatū immittentes esse, possent per incantationē dæmonū, aut tēpestates cōmouere, aut mentes hominum mutare? Si credidisti, aut particeps fuisti, annū vnū p legitimas ferias pœniteas.

Credidisti aut particeps fuisti illius incredulitatis, vt aliqua fœmina sit, quæ per quædam maleficia & incantationes mentes hominum permutare possit, id est, aut de odio in amorem, aut de amore in odium, aut bona hominū fascinationibus suis, aut damnare, aut surripere possit? Si credidisti, aut particeps fuisti, vnum annum per legitimas ferias pœniteas.

Credidisti vt aliqua fœmina sit, quæ hoc facere possit, quod quædam à diabolo deceptæ, se affirmant necessario & ex præcepto facere debere, id est, cum dæmonū turba in similitudinem mulierum transformata, quam vulgaris stultitia holdam vocat, certis noctibus equitare debere super quasdam bestias, & in eorum se consortio anumeratam esse? Si particeps fuisti illius incredulitatis, annum vnum per legitimas ferias pœnitere debes.

Desacrilegio.

Maledixisti patri, vel matri tuæ, vel flagellasti eos, vel in aliquo dehonestasti? Si fecisti quadraginta dies, vnā carinam in pane & aqua, cum septem sequentibus annis pœniteas, quia dominus dixit: Qui maledixerit patri suo, vel matri, morte moriatur.

Tvlisti aliquid de ecclesiastico thesauro? Si fecisti in quadruplum restitue, aut tres annos per legitimas ferias pœniteas.

Dvxisti, aut transmisti, vel vëdidisti aliquem hominem in captiuitatem nisi pro pace communi? Si fecisti, reduc eum si poteris: sin autem, duos annos per legitimas ferias pœniteas.

Concremast domum, vel aream alterius odij meditatione? Si fecisti, redde damnum, & vnum annum per legitimas ferias pœniteas.

De contemptu ieiunij.

Soluisti ieiunium in Quadragesima, antequam vespertinum celebraretur officium, nisi propter infirmitatem. Si fecisti, pro vnoquoque die tres dies in pane & aqua pœnitere debes: quia canones præcipiunt, quòd in Quadragesima currendum sit ad Missam, & auditis Missarum solennitatibus & vespertinis officiis, largitis eleemosynis, ad cibum accedendum esse. Si autem aliquis necessitate constrictus fuerit vt ad Ecclesiam venire non possit, & missam audire non possit, astimata vespertina hora, completa oratione, ieiunium soluat.

Contempsisti indictum ieiunium à sancta Ecclesia, & noluisti illud obseruare cum cæteris Christianis: xx. dies in pane & aqua pœniteas.

Soluisti ieiunium quatuor temporum, & non custodisti illud cum cæteris Christianis: XL. dies, in pane & aqua pœniteas.

Ieiunasti diem dominicum propter abstinentiam & religionem: XX. dies, in pane & aqua pœniteas.

Si non obseruasti ieiunium Ierhanie maioris, & dierum Rogationum, & vigiliarum sanctorum, XX. dies in pane & aqua pœniteas.

Cogisti publicè pœnitentem manducare, & bibere vltra id quod sibi imperatum fuerat, nisi ad præsens pro eo eleemosynam dedisses? Si fecisti, decem dies in pane & aqua pœniteas.

Contempsisti aliquem cum tu ieiunares, qui ieiunare non poterat & manducabat: Si fecisti, quinque dies in pane & aqua pœniteas.

Soluisti ieiunium in cœna domini, & in sabbato sancto, vt in illis duobus diebus frequentius comederes, quàm in reliquis Quadragesimæ diebus, excepto in cœna, vel infirmitatis causa? Si fecisti, decem dies in pane & aqua pœniteas.

De gula & ebrietate.

Habuisti in consuetudine vt plus comederes & biberes quàm tibi necesse esset? Si fecisti, decem dies in pane & aqua pœniteas, quia dominus dicit in Euangelio: Videte ne grauentur corda vestra in crapula & ebrietate.

Bibisti vnquã tantùm, vt per ebrietatem vomitum faceres? Si fecisti, quindecim dies pœniteas in pane & aqua.

Inebriasti te vnquā per iactātiā, ita dico, vt gloriaris in hoc quōd alios in potu vincere posses, & sic per tuam vanitatem, & per tuam exhortationem te, & alios ad ebrietatem perduxisti? Si fecisti, triginta dies pœniteas in pane & aqua.

Fecisti vomitum corporis & sanguinis domini propter ebrietatem? Si fecisti, quadraginta dies in pane & aqua pœniteas.

Si per nequitiam alium inebriasti, XX. dies in pane & aqua pœniteas. Si per bonam voluntatem, X. dies in pane & aqua pœniteas.

De irreligiositate.

Neglexisti vt non acciperes corpus & sanguinem domini, istis quatuor temporib⁹, id est, in cœna domini, & in Pasca, & in Pentecoste, & in Natali domini, & totam Quadragesimam non te sustinuisti à coitu, & postea in aliis prædictis temporibus aut septem dies, aut quinq; dies ante acceptionem sacri corporis domini? Si ista neglexisti, XX. dies in pane & aqua debes pœnitere.

Spreuisti Missam vel orationem vel oblationem conuerti, vel ab eo accipere corpus & sanguinem domini, ob hoc quia peccator tibi esse videretur? Si fecisti, vnum annum per legitimas ferias pœniteas.

Item de arte magica.

Credidisti aut particeps fuisti illius incredulitatis, quōd quædam sceleratæ mulieres retro post Satanam conuersæ, dæmonum illusionibus & phantasmatibus seductæ, credunt & profitentur se nocturnis horis cum Diana paganorum dea, & cum innumera multitudine mulierum equitare super quasdam bestias, & multa terrarum spacia intempestæ noctis silentio pertransire eiusque iussionibus velut dominæ obedire & certis noctibus ad eius seruitium euocari. Sed vtinam hæ solæ in perfidia sua perissent, & nō multos secum in infirmitatis interitū pertraxissent. Nam innumera multitudo hac falsa opinione decepta, hæc verè esse credit, & credendo à recta fide deuiat, & in errore paganorum voluitur, cū aliquid diuinitatis aut numinis extra vnum Deum esse arbitratur. Sed diabolus transformat se in diuersarum personarum species atq; similitudines, &

mentem quam captiuā tenet in somnis deludens, modo læta, modo tristia, modo incognitas personas ostendens, per deuiā quæque deducit, & cum solus spiritus hoc patitur, infidelis mens hæc non in animo, sed in corpore euenire opinatur. Quis enim non in somnis & nocturnis visionibus extra seipsum educitur, & multa videt dormiēdo, quæ nunquam viderat vigilando? Quis verò tam stultus & hebes sit, qui hæc omnia, quæ in solo spiritu fiunt, etiam in corpore accidere arbitretur? Quum Ezechiel propheta visiones dñi in spiritu non in corpore vidit, & audiuit, sicut ipse dicit: Statim, inquit, fui in spiritu. Et Paulus non audet se dicere raptum in corpore. Omnibus itaque publicè annunciandū est, q̄ qui talia & his similia credit, fidem perdit: & qui fidem rectam in Deo non habet, hic nō est eius, sed illius in quem credit, id est, diaboli. Nam de domino nostro scriptum est: Omnia per ipsum facta sunt, & sine ipso factum est nihil. Si credidisti has vanitates, duos annos per legitimas ferias pœniteas.

Obseruasti excubias funeris, id est, interfuisti vigiliis cadauerum mortuorum vbi Christianorum corpora ritu paganorum custodiebantur, & cantasti ibi diabolica carmina, & fecisti ibi saltationes quas pagani diabolo docente adinuenerunt, & ibi bibisti, & cachinuis ora dissoluisti, & omni pietate & affectu charitatis postposito, quasi de fraterna morte exultare visus es? Si fecisti, XXX. dies in pane & aqua pœniteas.

De superstitione.

Fecisti phylacteria diabolica, vel characteres diabolicos quos quidam diabolo suadente facere solent, vel herbas, vel succinos, vel quintam feriam, in honorem Iouis honorasti? Si fecisti vel consensisti, quadraginta dies in pane & aqua pœniteas.

Conspirasti cum aliis insidiatoribus contra episcopum tuum, aut aduersus cooperatores suos, ita dico, vel doctrinam vel præcepta tui episcopi vel presbyteri irrideres vel subsannares? Si fecisti, quadraginta dies in pane & aqua pœniteas.

Comedisti aliquid de idolotitho, id est, de oblationib⁹, quæ in quibusdam locis ad sepulchra mortuorū fiunt, vel ad fontes, aut ad arbores, aut ad lapides, aut ad biuia, aut

portasti in aggerem lapides, aut capitis ligaturas ad cruce,
quæ in biuiis ponuntur? Si fecisti, aut consentiens in aliq-
bus fuisti, triginta dies in pane & aqua pœniteas.

Item de arte magica.

Misisti filium tuum, vel filiam super tectum, aut super
fornacem pro aliqua sanitate, vel incēdisti granam
mortuus homo erat, vel cingulum mortui pro damno ali-
cuius in nodos colligasti, vel pectines quibus muliereula
nam discerpere solent supra funus complosisti, vel quando
efferebatur funus è domo, plaustrum in duo diuidisti, & si-
nus per mediam diuisionem plaustri asportare fecisti? Si fe-
cisti, aut cōsensus fuisti, xx. dies in pane & aqua pœniteas.

Fecisti illas vanitates aut consensisti quas stultæ mulie-
res facere solent, dum cadauer mortui hominis ad huc
in domo iacet, currunt ad aquam, & adducunt tacitè
cum aqua, & cum subleuatur corpus mortui, eandem aquam
fundunt subtus feretrum, & hoc obseruant dum extra do-
mum asportatur funus, non altius quàm ad genua eleuetur,
& hoc faciunt pro quadam sanitate. Si fecisti, aut consens-
isti, x. dies in pane & aqua debes pœnitere.

Fecisti aut consensisti, quod quidam faciunt homini oc-
ciso cùm sepelitur? Dant ei in manum vnguentum quod-
dam, quasi illo vnguento post mortem vulnus sanari pos-
sit, & sic cum vnguento sepeliunt. Si fecisti, xx. dies in pane
& aqua pœniteas.

Fecisti aliquid vel dixisti in quocunque opere quod in-
choasti per sortilegam, vel magicam artem, nisi dei no-
men inuocasti? Si fecisti x. dies in pane & aqua debes pœ-
nitere.

Fecisti aliquid tale quale pagani fecerunt, & adhuc facis
in Calend. Ianuarij, in ceruulo, vel in vegula? Si fecisti
triginta dies in pane & aqua pœniteas.

Detraxisti vel maledixisti alicui causa inuidiæ? Si feci-
sti, septem dies in pane & aqua debes pœnitere.

Fecisti quod plures faciunt? Scopant locum vbi facere
solent ignem in domo sua, & mittunt grana hordæ ad
huc loco calido, & si esalierint grana periculo sum erit, si
tem ibi permanserint, bonum erit. Si fecisti, decem dies in
pane & aqua pœniteas.

Fecisti quod quidam faciunt, dum visitant aliquem infirmum, cum appropinquauerint domui, vbi infirmus decumbit, si inuenerint aliquem lapidem iuxta iacentem, reuoluunt lapidem, & requirunt in loco, vbi iacebat lapis, si ibi sit aliquid subt^o quod viuat, & si inuenerint ibi lūbricum, aut muscam, aut formicam, aut aliquid quod se moueat, tunc affirmāt agrotum conualescere. Si autem nihil ibi inuenerint quod se moueat, dicunt esse moriturū. Si fecisti, aut credidisti, viginti dies in pane & aqua pœniteas.

Fecisti pueriles arcus paruulos, & puerorum suturalia, & proiecisti, siue in cellarium, siue in horreum tuum, vt satyri, vel pilosi cum eis ibi iocarentur, vt tibi aliorum bona comportarent, & inde ditior fieres? Si fecisti, X. dies in pane & aqua pœniteas.

Fecisti quod quidā faciunt in Calendis Ianuarii, id est, in octaua Natalis domini? Qui ea sancta nocte filant, nent, consuunt, omne opus quodcunque incipere possunt, diabolo instigante propter nouum annum incipiunt? Si fecisti, quadraginta dies in pane & aqua pœniteas.

Item de adulterio.

Concubuisti cum sorore vxoris tuæ? Si fecisti, neutram habes. Et si illa quę vxor tua fuit, conscia sceleris nō fuit, si se cōtinere non vult, nubat in domino cui velit. Tu autem & adultera sine spe coniugii permaneat, & quando viuatis iuxta pręcepta sacerdotis, pœnitentiam agite.

Sabsente vxore tua in lectum tuum te nesciēte, & vxore tua ignorante, intrauit soror vxoris tuę, & tu putasti eam vxorem tuam esse, & concubuisti cum ea, si fecisti, pœnitentia peracta, legitimū tuum coniugium habere poteris. Illa autem adultera, digna vindicta debet affligi, & in aeternum coniugio priuari.

Item de fornicatione.

Fecisti fornicationem cum duabus sororibus, & soror sororem à te stupratam non intellexerat, & tu posteriorem, sororem prioris esse ignorasti? Si fecisti, septem annos per legitimas ferias debes pœnitere, & post potes vti legitimo coniugio. Et illę sorores, si dignę pœnituerint, & si se continere non valuerint, nubant in domino.

Si autem non ignorauerunt, vsque ad mortem pœniteant, & se à coniugio abstineant.

Fecisti fornicationē cum aliqua scœmina, & frater tuus te sciente eandē duxit vxorem? Si fecisti, eo quod fratrem tuum crimen cœlasti, septem annos per legitimas ferias pœniteas, & post pœnitentiā, tu & frater vxores accipere potestis tantum in domino. Mulier autem vsque ad mortem pœniteat, & sine spe coniugii permaneat.

Fecisti fornicationē cum filiastra tua? Si fecisti, nec matrem, nec filiam poteris habere, nec tu poteris vxorem accipere, nec illa maritum, sed vsque ad mortem pœnitere debetis. Vxor autem tua, si postquam cognouit quod filia sua adulterium perpetratum habuisti, tecum non concubuit, nubat in domino, si voluerit.

Fecisti fornicationem cum nouerca tua? Si fecisti, tu, neque ipsa vlterius ad cōiugium peruenire poteris. Pater autem tuus, si voluerit, aliam accipere potest.

Fecisti fornicationem cum vxore fratris tui? Si fecisti, pœnitere debetis, tu & ipsa vsque ad mortē, & sine spe coniugii permanere. Frater autem tuus, si vult aliam accipiat.

Fecisti fornicationem cum sponsa filii tui, & postea filius tuus duxit eam vxorem? Si fecisti, eo quod crimen cœlasti filium tuum, vsque ad mortem pœniteas, & sine spe coniugii permanes. Filius autem tuus, eo quod ignoraueris peccatum tuum, si vult, aliam accipiat. Illa autē pœnitentia peracta, sine spe coniugii permaneat.

Fecisti fornicationem cum matre tua? Si fecisti, X. annos per legitimas ferias pœniteas: vnum ex his in pane & aqua, & absque spe coniugii permanes, & nunquam sine pœnitentia. Mater autem tua, si consentiens non fuerit, iuxta arbitrium sacerdotis pœniteat: & si se continere non vult, nubat in domino.

Fecisti fornicationem cum commatre tua? Si fecisti, separari debes ab ea, & quadraginta dies, id est, carinā in pane & aqua, cum septem sequentibus annis pœnitere.

Fecisti fornicationem cum filiola tua spiritali quæ a fonte suscepisti, aut ad manus episcopi tenuisti? Si fecisti, separari debes ab ea, & XL. dies, quod carinā in pane cum septem sequentibus annis pœnitere.

De discidio coniugij.

Tenuisti filium tuum, vel filiam, vel filiastrum tuum, vel filiastram tuam, ad confirmationem, vel à fonte suscepisti, & ideo hoc fecisti, ut discidium faceres inter te & uxorem tuam? Si episcopus aliud consilium inde facere noluerit, tunc separari debes ab uxore tua, & xl. dies quod carinam vocant, in pane & aqua cum septem sequentibus annis poenitere debes, & nunquam debes esse sine poenitentia, & sine spe coniugii debes permanere. Uxor autem tua si se continere non potest, nubat in domino.

Accepisti mulierem, & habuisti eam aliquod tempus, mensem, aut tres, aut postremo annum, & tunc primum dixisti te esse frigida naturae, ita ut non potuisses coire cum ea, nec cum alia aliqua: & si illa, quae uxor tua esse debuit, eadem affirmat, quae tu dicis: & si probari potest per rectum iudicium, ita esse, ut dicitis, separari potestis, tamen ea ratione, ut si tu post aliam acceperis, reus periurii diudicaris, & iterum post peractam poenitentiam, priora concubia renouare debetis. Illa autem si prior post annum, aut dimidium ad episcopum, aut ad eius missum se proclamauerit, & dicit, quod non cognouisses eam, & negat aliquam commixtionem inter vos esse: tu autem affirmas quod uxor tua sit, tibi credendum est, eo quod caput mulieris es: quia si se proclamare voluerat, cur tã diu tacuit? Citò & in paruo tempore scire mulier potuit, si secum coire potuisses. Si autem se statim in ipsa nouitate post mensem, aut postremum post duos, se ad episcopum, vel ad eius missum proclamauerit, dicens: Volo mater esse, volo filios procreare, & ideo maritum accepi: sed quia vir quem accepi frigida naturae est, non potest ea facere propter que eum accepi: si probari potest per rectum iudicium, separari potestis, & illa nubat in domino, si vult,

Item de fornicatione.

Fecisti fornicationem cum sorore tua? Si fecisti, x. annos per legitimas ferias. vnum ex his in pane & aqua poeniteas, & quandiu viuas, poenitentiam agas, & sis sine spe coniugii. Soror autem tua, si consentiens non fuit, poenitentia peracta, si se continere non potest, nubat in dño

Fecisti fornicationem cum amita, vel matertera tua, vel cum vxore patru, vel auunculi tui? Si fecisti, decem annos per legitimas ferias pœnitere debes, vnum ex his in pane & aqua, & quandiu viuas, sine pœnitentia non sis, & sine spe vxoria permanere debes, nisi episcopus aliquam misericordiam tibi concedere voluerit.

Fecisti fornicationem, sicut Sodomitæ fecerunt, ita vtriusque masculi terga, & in posteriora virgam tuam immitteres, & sic secum coires more Sodomitico: si vxorem habuisti, & semel, vel bis fecisti, X. annos per legitimas ferias pœnitere debes, vnum ex his in pane & aqua. Si in consuetudine habuisti, XII annos per legitimas ferias pœnitere debes. Si cum fratre tuo carnali idem scelus perpetrasti, XV. annos per legitimas ferias pœnitere debes.

Si cum masculo intra coxas, vt quidam solent, fornicationem fecisti, ita dico, vt tuum virile membrum intra coxas alterius miteres, & sic agitando semen effunderes. Si fecisti, XL. dies in pane & aqua pœniteas.

Fecisti fornicationem, vt quidam facere solent, ita dico, vt tu in manum tuam veretrum alterius acciperes, & alter tuum in suam, & sic alternatim veretra manibus vestris commoueretis, vt sic per illam delectationem semen à te proiiceres? Si fecisti, triginta dies in pane & aqua pœniteas.

Fecisti solus tecum fornicationem, vt quidam facere solent, ita dico, vt ipse tuum virile membrum in manum tuam acciperes: & sic duceres præputium tuum, & manum propria commoueres, vt sic per delectationem semen à te proiiceres? Si fecisti, X. dies in pane & aqua pœniteas.

Fecisti fornicationem, vt quidam facere solent, vt tu tuum virile membrum in lignum perforatum, aut in aliquo huiusmodi mitteres, vt sic per illam commotionem & delectationem à te semen proiiceres? Si fecisti, XX. dies in pane & aqua pœniteas.

Dedisti osculum alicui fornicatæ per immundum deherium, & sic te polluisti? Si fecisti, tres dies in pane & aqua pœnitere debes. Si intra Ecclesiam hoc contigerit, XX. dies in pane & aqua pœniteas.

Fecisti fornicationem contra naturam, id est, vt cum masculis, vel cum animalibus coires, id est, cum equa, cum vacca, vel cum asina, vel cum alio aliquo animali, si semel,

vel bis fecisti: & si vxorem non habuisti, quòd adimplere tuam libidinē potuisses, quadraginta dies, in pane & aqua, quod carinam vocant, cum septem sequentibus annis pœnitere debes, & nunquam sis sine pœnitentia. Si autē vxorem habuisti, decem annos per legitimas ferias pœnitere debes. Si autem in cōsuetudine habuisti illud scelus, XV. annos per legitimas ferias pœnitere debes. Si in pueritia tibi contigerat, C. dies in pane & aqua debes pœnitere.

Si autem seruus est, qui hęc fecerit, & vxoratus, & cum animalibus peccat, si cū scopis bene castigatur, tres annos per legitimas ferias pœniteat. Si autē seruus sine vxore hęc fecerit, item verberibus castigatus, duos annos per legitimas ferias pœniteat. Si autem talis est seruus, vt gratis verbera pati non velit, & est tam digna persona, ita pœniteat, vt ille qui ingenuus est.

De illicitis cibis.

Comedisti scabiem corporalem pro aliqua sanitate, aut bibisti propter solutionem vermiculos, qui pediculi vocantur, vel bibisti vrinam humanam, siue stercora aliqua comedisti pro sanitate aliqua? Si fecisti, XX. dies in pane & aqua pœniteas.

Comedisti morticina, id est, animalia, quæ à lupis, seu à canibus dilacerabantur, & sic mortua inuēta sunt? Si fecisti, X. dies in pane & aqua pœnitere debes.

Comedisti aues quas oppresserat accipiter, & nō prius occidisti eas ferro aliquo? Si fecisti, V. dies in pane & aqua pœniteas.

Comedisti aues & animalia quæ in retibus strangulantur, & sic mortua inueniuntur? Nisi in necessitate famis feceris, X. dies in pane & aqua debes pœnitere.

Comedisti piscem, qui mortuus est in flumine inuētus? Nisi eo die à piscatoribus tactus est, & sic mortuus, & eodem die inuentus? Si fecisti, tres dies in pane & aqua pœniteas.

De fraude.

Fecisti falsitatem, vel fraudē aliquam in mēsuris, aut in pōderibus, ita dico, vt falso modio, aut cū ponderibus iniustus tua bona venderes aliis Christianis? Si fecisti, aut consensisti, viginti dies in pane & aqua pœnitere debes.

De incestu.

SI obtrectasti turpitudinem, tu coniugatus alicuius feminae, ita dico, si mamillas, & eius verenda obtrectasti. Si fecisti, quinque dies in pane & aqua pœniteas. Si autem non fuisti cōiugatus, duos dies in pane & aqua pœniteas.

Lauisti te in balneo cum vxore tua, & aliis mulierculis, & vidisti eas nudas, & ipsae te? Si fecisti, tres dies in pane & aqua debes pœnitere.

De hospitalitate.

Venerunt ad te hospites tempore necessitatis, & non recepisti eos in domum tuam, & non fecisti cum eis misericordiā, sicut dominus praecepit? Si non fecisti, quinque dies in pane & aqua pœniteas.

Item de sacrilegio.

Incendisti Ecclesiā, aut consensisti? Si fecisti, Ecclesiam restitue, & precium tuum, id est, viregeldū tuum pauperibus distribue, & XV. annos per legitimas ferias pœniteas.

Retinuisti oblationes mortuorum, ita vt Ecclesiam tradere noluisses? Si fecisti, vnum annum per legitimas ferias pœniteas.

Celebraisti Pascha, Pentecosten, Natalem dominum in alio loco, nisi in illa ciuitate cui tu subiectus es, nisi infirmitate te impediente? Si fecisti, X. dies in pane & aqua pœniteas.

De excommunicatis.

Habuisti aliquam communionem cum excommunicato te sciente, ita dico, vt simul cum eo orares in Ecclesia, aut in aliquo loco, aut salutasti eum, ita vt ei auerteres, aut eum in domum reciperes, aut ei aliquam humanitatem praebuisti, clam, vel aperte, nisi eodem tempore, & eodem itinere tecum ad satisfactionem ire vellet, & tunc vnā noctem, vel duas, vel quantum iter possit perfici, si sum ab aliis posito ei dedisti victui necessaria? Si aliter fecisti, tunc & tu similiter excommunicatus es, sicut & illi, & debes quadraginta dies in pane & aqua, quod caritatem vocant, cum septem sequentibus annis pœnitere.

De oblatione.

Detraxisti, vel retinuisti aliquid de oblationibus, quae Deo oblatę sunt in mancipiis, in terris, syluis, vineis,

uentibus, vestimentis, & in reliquis possessionibus, & quæ Ecclesiis sine dubio Christo qui earum sponsus est oblata sunt, vel testamento Ecclesiis ab aliquo fidei relicta? Si fecisti, vel consensisti, quadraginta dies in pane & aqua debes pœnitere.

De decimis.

Neglexisti decimam tuam Deo dare, quam Deus ipse sibi dari constituit, id est, non dedisti ei decimam de cunctis fructibus tuis, quos tu ad tuos vsus colligere desiderasti, vel collegisti, & de cunctis tuis animalibus, & decimum animal quod Deo debueras dare, & quod suum erat, illud peiori comutasti? Si fecisti vel consensisti, Deo quod suum erat in quadruplum prius restitue, & viginti dies in pane & aqua debes pœnitere.

Item de rapina.

Oppressisti pauperes qui tibi vicini erant, qui se defendere non poterant, vel eorum bona, illis nolentibus tulisti? Si fecisti, redde illis sua, & triginta dies in pane & aqua pœniteas.

Item de irreligiositate.

Fecisti quod quidam facere solent? Post prandium vadunt ad Missam, & ipsi saturi, & vinolenti, à sacerdote pro populo offerente, signum pacis accipere præsumunt. Si fecisti, tres dies in pane & aqua pœniteas.

Accepisti corpus & sanguinem domini post aliquam paruissimam degustationem? Si fecisti, & semel & illud in pueritia, nisi pro viatico fecisti, decem dies in pane & aqua pœnitere debes.

Fecisti quod quidam facere solent, dum ad Ecclesiam venerint, in primis parum labia commouent quasi orrent propter alios circumstantes, vel sedentes, & statim ad fabulas & ad vaniloquia festinant, & cum presbyter eos salutet, & hortatur ad orationem, illi autem ad fabulas suas reuertuntur, non ad responsionem, nec ad orationem. Si fecisti, X. dies in pane & aqua pœnitere debes.

De consensu in malo.

Reticuisti peccatum fratris quod erat vsque ad mortem, neque corripuisti eum, nec exhortatus es eum, vt respiceret, nec succurristi fratri sub onere iacenti? Si fecisti, tam diu pœniteas, quàm diu reticuisti.

Defendisti reos propter misericordiam, vel propter
amicitiam, & in hoc immisericors fuisti innocentibus: Si fecisti, triginta dies in pane & aqua pœniteas.

Fecisti tibi Missam cantare, & illa sancta offerre dum
domi fueras, siue in domo tua, siue in alio aliquo loco, nisi in Ecclesia: Si fecisti, de cem dies in pane & aqua
pœnitere debes.

De incredulis.

Credidisti quod quidam credere solent? Dum iter
aliquid faciunt, si cornicula ex sinistra eorum in dexteram illis cantauerit, inde se sperant habere prosperum
iter. Et dum anxij fuerint hospitij si tunc avis illa, que
muriceps vocatur, eo quod mures capiat, & inde pascari
nominata, viam per quam vadunt ante se transuolauerit,
illi augurio & omini magis committunt quam Deo. Si fecisti, aut ista credidisti, quinque dies in pane & aqua
pœnitere.

Credidisti quod quidam credere solent? Dum necesse
habent ante lucem aliorum exire, non audent dicere
res quod posterum sit, & ante gallicantum egredi non
liceat, & periculosum sit, eo quod immundi spiritus ante
gallicinium plus ad nocendum potestatis habeant, quam
post, & gallus suo cantu plus valeat eos repellere, & sedare,
quam illa diuina mens quae est in homine sua fide, & eccle-
siae signaculo? Si fecisti aut credidisti, decem dies in pane
& aqua debes pœnitere.

Credidisti quod quidam credere solent, vt illae quae
vulgo parcae vocantur, ipsae, vel sint, vel possint hoc
facere quod creduntur, id est, dum aliquis homo nascitur, de
tunc valeant illum designare ad hoc quod velint vt quae
docunque ille homo voluerit, in lupum transformari possit,
quod vulgaris stultitia vveruolff vocat, aut in aliam
aliquam figuram? Si credidisti, quod vnquam fieret, aut esse
possit, vt diuina imago in aliam formam aut in speciem
transmutari possit ab aliquo, nisi ab omnipotente Deo, de
cem dies in pane & aqua debes pœnitere.

Credidisti quod quidam credere solent, quod sint
greffes feminae, quas syluaticas vocant, quas dicunt
esse corporeas, & quando voluerint ostendant se suis amato-
ribus, & cum eis dicunt se oblectasse, & item quando

voluerint, abscondant se, & euascent? Si credidisti, decem dies in pane & aqua pœniteas.

In istis omnibus supradictis debent sacerdotes magnam discretionem habere, vt discernant inter illum qui publicè peccauit, & publicè pœnituit, & inter illum qui abscondit peccauit, & sua spontè confessus est.

Quamuis hæ prædictæ interrogationes fœminis & viris sint communes, tamen hæ sequentes specialiter ad fœminas pertinent.

Fecisti vt quædam mulieres in quibusdã tēporibus anni facere solent, vt in domo tua mēsam præparares, & tuos cibos, & potū cum tribus cultellis supra mēsam poneres, vt si venissent tres illæ forores, quas antiqua posteritas, & antiqua stultitia parcas nominauit, ibi reficerentur, & tulisti diuinæ pietati potestatem suam, & nomen suum, & diabolotradidisti, ita dico, vt crederes illas quas tu dicis esse forores, tibi posse, aut hic, aut in futuro prodesse? Si fecisti, aut consensisti, vnum annū per legitimas ferias pœniteas.

Fecisti quod quædam mulieres facere solent, vt faceres quoddam molimem aut machinamentū in modum virilis membri, ad mensuram tuæ voluntatis, & illud loco verè dorum tuorum, aut alterius, cum aliquibus ligaturis colligares, & fornicationem faceres cum aliis muliereculis, vel alia eodam instrumento, siue alio tecum? Si fecisti, quinque annos per legitimas ferias pœniteas.

Fecisti quod quædam mulieres facere solent, vt iam supradicto molimine, vel alio aliquo machinamento, tu ipsa in te solam faceres fornicationem? Si fecisti, vnum annum per legitimas ferias pœniteas.

Fecisti quod quædam mulieres facere solent, quando libidinem se vexantem extinguere volunt, quæ se coniungunt quasi coire debeant, & possint, & coniungunt in iniuicem puerperia sua, & sic confricando prurimum illarū extinguere desiderant? Si fecisti, tres quadragemas per legitimas ferias debes pœnitere.

Fecisti quod quædam mulieres facere solent, vt cum filio tuo paruulo fornicationem faceres, ita dico, vt filium tuum supra turpitudinem tuam poneres, vt sic imitares fornicationem? Si fecisti, duos annos per legitimas ferias debes pœnitere.

D. BURCHARDI EPIS. VVORMAC.

Fecisti quod quædam mulieres facere solent, vt succu-
beres aliquo iumento, & illud iumentum prouocares ad
coitum, qualicumque posses ingenio, vt sic coiret tecum? Si
fecisti, carinam vnam in pane & aqua, cum septem sequen-
tibus annis pœniteas, & nunquam sis sine pœnitentia.

Fecisti quod quædam mulieres facere solent, quædam
fornicantur, & partus suos necare volunt, agunt vt vi-
ro conceptus excutiant suis maleficijs, & suis herbis, in-
vt aut conceptum interficiant, aut excutiant, vel si nondum
conceperunt. faciunt vt non concipiant? Si fecisti, aut con-
sensisti, aut docuisti, decem annos per legitimas ferias pœ-
nitere debes. Sed antiqua definitio, vsque ad exitum vite
tales ab Ecclesia remouet. Nam quoties conceptum impe-
dierat, tot homicidiorum rea erit. Sed distat multum, vbi
pauperula sit, & pro difficultate nutriendi, vel fornicata
causa, & pro sui sceleris calandi faciat.

*In concilio autem Hilerdensi de supradictis qui infantes suos
ex adulterio susceptos excutiunt ita precipitur.*

Hi verò qui male conceptos ex adulterio factos, vel ed-
tos necare studuerint, vel in ventribus matrum por-
tionibus aliquibus colliserint, in vtroque sexu adulteris
est, patri vel matri, post septem annorum curricula commu-
nio tribuatur: ita tamen vt omni tempore vite sue, flenti-
bus & humilitati insistant.

Donasti vel ostendisti alicui, vt conceptum suum
excuteret, aut occideret? Si fecisti, septem annos per
legitimas ferias pœnitere debes.

Excusisti conceptum tuum antequam viuificaretur?
Si fecisti, vnum annum per legitimas ferias pœnitere
debes: fecisti post conceptum spiritum, tres annos per
legitimas ferias pœnitere debes.

Interfecisti filium, vel filiam voluntariè post partum
Si fecisti, XII. annos per legitimas ferias pœnitere debes
& nunquam debes esse sine pœnitentia.

Neglexisti infantem tuum, vt per culpam tuam sine op-
portuno moreretur? Si fecisti, vnum annum per legiti-
mas ferias pœnitere debes, & nunquam sis sine pœnitentia.

Confecisti aliquam mortiferam potionem, & cum ea
aliquem occidisti? Si fecisti, carinam vnam cum septem
sequentibus annis ieiunare debes, & nunquam sis sine pœ-

nitentia. Si voluisti autem & non perfecisti homicidium, annum vnum per legitimas ferias pœnitere debes.

Gustasti de semine viri tui, vt propter tua diabolica facta plus in amorem tuum exardesceret? Si fecisti, septem annos per legitimas ferias pœnitere debes.

Bibisti chrisma ad subuertendum Dei iudicium, vel aliquid in herbis vel in verbis, vel in ligno, vel in lapide, aut in aliqua stulta fide, vel ipsa fecisti, vel aliis consiliata es, aut in ore tuo tenuisti, aut in vestimentis tuis insutum, vel circa te ligatum habuisti, vel qualicumque ingenio faceres, vt crederes diuinum iudiciũ subuerrere posse? Si fecisti, septem annos per legitimas ferias pœnitere debes.

Fecisti quod quædam mulieres facere solent, & firmiter credunt, ita dico, vt si vicinus eius lacte vel apibus abundaret, omnem abundantiam lactis & mellis quã suus vicinus ante se habere visus est, ad se & ad sua animalia, vel ad quos voluerint à diabolo adiuta, suis fascinationibus & incantationibus se posse conuerrere credant? Si fecisti, tres annos per legitimas ferias pœniteas.

Credidisti quod quædam credere solent, vt quamcunque domum intrauerint, pullos auarum, pauonum, pullos gallinarum, etiam porcellos, & aliorum animalium fœtus, verbo, vel visu, vel auditu, obfascinare & perdere posse affirmant? Si fecisti, vel credidisti, vnum annum per legitimas ferias debes pœnitere.

Credidisti quod multæ mulieres retrò Satanam cõuersa credunt & affirmant verum esse, vt credas inquietæ noctis silentio cum te collocaueris in lecto tuo, & marito tuo in sinu tuo iacente, te dum corporea sis ianuis clausis exire posse, & terrarum spacia cum aliis simili errore deceptis pertransire valere, & homines baptizatos, & Christi sanguine redemptos, sine armis visibilibus & interficere, & decoctis carnibus eorum vos comedere, & in loco cordis eorum, stramen aut lignum, aut aliquod huiusmodi ponere, & commestis, iterum viuos facere, & inducias viuendi dare? Si credidisti, quadraginta dies id est, carinã in pane & aqua cum septem sequentibus annis pœniteas.

Credidisti quod quædam mulieres credere solent, vt tu cũ aliis diaboli mēbris itē inquietæ noctis silentio clausis ianuis in aërem vsque ad nubes subleueris, & ibi

D. BURCHARDI EPIS. VVORMAC.

cum alijs pugnes, & vt vulneres alias, & tu vulnera ab eis accipias? Si credidisti, duos annos per legitimas ferias pœniteas.

Fecisti quod quædam mulieres facere solent? Tollunt piscem viuum, & mittunt eum in puerperium suum, & tam diu eum ibi tenent, donec mortuus fuerit, & decocto pisce vel affato, maritis suis ad comedendum tradunt, ideo faciunt hoc, vt plus in amorem earum exardescant? Si fecisti, duos annos per legitimas ferias pœniteas.

Fecisti quod quædam mulieres facere solent? Prosterunt se in faciem, & discoopertis naribus, iubent, vt supra nasdas nates conficiatur panis, & eo decocto tradunt maritis suis ad comedendum. Hoc ideo faciunt, vt plus exardescant in amorem illarum? Si fecisti, duos annos per legitimas ferias pœniteas.

Posuidisti infantem tuum iuxta ignem, & alius calderiam supra ignem cum aqua misit, & ebullita aqua superfusus est infans, & mortuus est. Tu autem qui infantem septem annos in tua custodia debuisti habere, tres annos per legitimas ferias pœnitere debes. Ille autem qui aquam in calderiam misit, innocens erit.

Fecisti quod quædam mulieres facere solent, diabolice adimplere disciplinis? Quæ obseruant vestigia, & indagine Christianorum, & tollunt de eorum vestigio ceptem, & illum obseruant, & inde sperant sanitatem, aut vitæ eorum auferre? Si fecisti aut consensisti, quinque annos per legitimas ferias pœnitere debes.

Fecisti quod quædam mulieres facere solent? Tollunt menstruum suum sanguinem, & immiscent cibo vel potui, & dant viris suis ad manducandum, vel ad bibendum, vt plus diligantur ab eis? Si fecisti, quinque annos per legitimas ferias pœniteas.

Fecisti quod quædam mulieres facere solent? Tollunt restam hominis, & igni comburunt, & cinerem dant viris suis ad bibendum pro sanitate? Si fecisti, vnum annum per legitimas ferias pœniteas.

Comedisti vel bibisti alicuius animalis sanguinem? Si fecisti, quinque dies in pane & aqua pœniteas.

Fecisti quod quædam mulieres facere solent? Illæ dicitur quæ habent vagientes infantes, effodiunt terram, & ea

parte pertusant eam, & per illud foramen pertrahunt infantem, & sic dicunt vagientis infantis cessare vagitum. Si fecisti, aut consensisti, quinque dies in pane & aqua pœniteas.

Fecisti quod quædam mulieres instinctu diaboli facere solent? Cùm aliquis infans sine baptismo mortuus fuerit, tollunt cadauer paruuli, & ponunt in aliquo secreto loco, & palo corpusculum eius transfigunt, dicentes si sic non fecissent, quod infantulus surgeret, & multos ledere posset? Si fecisti, aut consensisti, aut crededidisti, duos annos per legitimas ferias debes pœnitere.

Fecisti quod quædam facere solent, diaboli audacia replete? Cùm aliqua fœmina parere debet, & non potest, dum parere non potest, in ipso dolore si morte obierit, in ipso sepulchro matrem cum infante palo in terram transfigunt. Si fecisti vel consensisti, duos annos per legitimas ferias debes pœnitere.

Oppressisti infantem tuum sine voluntate tua, aut ponere vestimentorum tuorum suffocasti, & hoc post baptismum factum fuerat? Si fecisti, XL. dies, id est, carinam in pane & aqua, & holeribus, atque leguminibus pœniteas, & à coniuge te abstineas, donec illi XL. dies pertranseant. post, tres annos per legitimas ferias, & tres quadragesimas in anno obserues. Quod si ante baptismum infans oppressus fuerit, proximos XL. dies vt supra præceptum est, pœniteas. Postea verò quinquennium expleas.

Inuenisti infantem tuum iuxta te oppressum, vbi tu & vir tuus simul in lecto iacuis, & non apparuit vtrum à patre, seu à te suffocatus esset, an propria morte defunctus esset. Nō debetis inde securi esse, nec esse sine pœnitentia. Sed tamen in his magna cōsideratio debet esse pietatis, vbi nulla mala voluntas fuit, sed propria mors. Tamen propter negligentiam, XL. dies in pane & aqua debetis pœnitere. Si autem vos non latet interfectores esse infantis, non voluntate, sed negligentia, tres annos per legitimas ferias pœnitere debetis, vnum ex his in pane & aqua, & tempore pœnitentis ab omni luxuria vos custodire debetis.

Exercuisti lenocinium aut in te ipsa, aut in aliis, ita dico, vt tu meretricio more tuis amatoribus corpus tuum ad tractandum, & ad sordidandum, pro precio tradidisses, seu quod crudelius est, & periculosius est, alienum corpus,

filiae dico, vel neptis, & alicuius Christianae, amatores vendidisti, vel concessisti, vel internuncia fuisti, vel conuiliata es ut stuprum aliquod tali modo perpetraretur? Si fecisti, sex annos per legitimas ferias poeniteas. Tamen in concilio Elibertano praecipitur, ut ille qui hac perpetraverit, nisi in fine non accipiat communionem.

Fecisti quod quaedam mulieres facere solent cum in fauouiter natus est, & statim baptizatus, & sic in ortu fuerit, dum sepeliunt eum, in dexteram manum ponunt a patenam ceream cum oblata, & in sinistra manum calicem cum vino si militer cereum ponunt ei, & sic eum sepeliunt. Si fecisti, decem dies in pane & aqua poenitere debes.

Fecisti quod quaedam mulieres adultera facere solent. Cum primum intellexerint quod amatores earum, legitimas uxores voluerint accipere, tunc quadam arte malifica libidinem virorum extinguunt, ut legitimis prodesse non possint, neque cum eis coire. Si fecisti, aut alios docuisti, decem dies in pane & aqua poenitere debes.

Obtulisti infantem tuum ad baptizandum, nisi legitimo tempore, id est, in sabbato Paschae, & in sabbato Pentecostes, nisi infirmitatis necessitate? Si fecisti, decem dies in pane & aqua debes poenitere.

Neglexisti visitare infirmos, & non venisti ad eos qui in carcere erant, & non ministrasti eis? Si non fecisti, decem dies in pane & aqua poeniteas.

Comedisti carnem in quadragesima? Si fecisti, ipsius anni circulo ab omni esu carniū te abstineas.

Comedisti de cibo Iudaeorum, vel aliorum paganorum, quem ipsi sibi preparauerunt? Si fecisti, decem dies in pane & aqua poeniteas.

Fecisti quod quidam facere solent? Dum ad Ecclesiam vadunt, in ipsa via proferunt suas vanitates, & loquuntur ociosa, nec in eadem via cogitant aliquid quod ad animae utilitatem pertineat, & cum venerint in atrium Ecclesiae ubi sepulta sunt corpora fidelium, & dum calcauerint sepulchra proximorum non recordantur quid futurum sit, nec ullam mentionem, nec vllas preces pro eis ad dominum fundant, quod facere debuerunt. Si neglexisti, decem dies in pane & aqua poeniteas, & vide

terius ne tibi contingat. Sed quodcumque in atrium Ecclesie intraueris, ora pro eis, & roga illas sanctas animas quarum corpora ibi requiescunt, ut quantum possint pro tuis peccatis ad dominum intercedant.

Operatus es aliquid in dominica die: Si fecisti, tres dies in pane & aqua poenitere debes.

Fecisti quod quaedam mulieres facere solent? Deponunt vestimenta sua, & totum corpus nudum melle inungunt, & sic mellito suo corpore supra triticum in quodam lintheo in terra deposito, sese hac atque illac saepius reuoluunt, & cuncta tritici grana, quae humido corpori adherent, cautissimè colligunt, & in molam mittunt, & retrorsum contra solam molam circuire faciunt & sic in farinam redigunt, & de illa farina panem conficiunt, & sic maritis suis ad comedendum tradunt, ut comesto pane marcescant, & deficiant? Si fecisti, quadraginta dies in pane & aqua poeniteas.

Fecisti quod quaedam mulieres facere solent? Dum pluriam non habent, & ea indigent, tunc plures puellas congregant, & ynam paruulam virginem quasi ducem sibi proponunt, & eandem denudant, & extra villam ubi herbam iulquiamum inueniunt, quae Teutonice belisa vocatur, sic nudata deducunt, & eandem herbam eandem virginem sic nudam minimo digito dextrae manus eruere faciunt, & radicitus eruta cum ligamine aliquo, ad minimum digitum dextri pedis ligare faciunt. Et singulae pullae singulas virgas in manibus habentes, supradictam virginem herbam post se trahentem in flumen proximum introducunt, & cum eisdem virgis, virginem flumine aspergunt, & sic suis incantationibus pluriam se habere sperant. Et post eandem virginem sic nudam transpositis & mutatis in modum caneri vestigiis, à flumine ad villam, inter manus reducant? Si fecisti, aut consentiens fuisti, viginti dies in pane & aqua debes poenitere.

De admonitione octo principalium vitiorum, & eorum speciebus. Cap. VI.

Nunc tibi octo principalia vitia explicabo. Si in illis te percussum, tactum, & vulneratum sentis, vide ne me cales, id est, superbiam, vanam gloriam, inuidiam, iram, tristitiam, auaritiam, ventris ingluuiem, luxuriam.

*Ex poenitentia
Theodo.*

D. BURCHARDI. EPIS. VVORMAC.

Ex quibus si te culpabilem recognoscis, pœnitentiam faciscipe, nam ex his omnia vitia oriuntur.

DE superbia, quæ initium omnis peccati est, & regina omnium malorum, nascitur omnis inobedientia, omnis præsumptio, & omnis pertinacia, contentiones, hereses, arrogantia.

De vana gloria, iactantia, arrogantia, indignatio, discordia, inanis gloriæ cupido, & hypocrisis.

De invidia, nascitur odium, susurratio, detractio, exultatio in aduersis proximi, afflictio in prosperis.

De ira, oriuntur rixæ, tumor mentis, contumeliæ, clamor, indignatio, præsumptio, blasphemia, sanguinis effusio, homicidia, vlciscendi cupiditas, iniuriarum memoria.

De tristitia, nascitur malitia, rancor animi, pusillanimitas, amaritudo, desperatio, torpor, vagatio mentis, & presentis vitæ nulla delectatio.

De avaritia, oriuntur inuidiæ, furta, latrocinia, homicidia, mendacia, periuria, rapinæ, violentiæ, inquietudo, iniusta iudicia, contemptus veritatis futuræ, beatitudinis obuiuo, obduratio cordis.

De ventris ingluuiæ, propagatur inepta lætitia, securitas, leuitas, vaniloquium, immudicia corporis, instabilitas mentis, ebrietas, libido, hebetudo sensus.

De luxuria, generatur cæcitas mentis, inconsideratio, inconstantia oculorum, vel totius corporis precipitatio, amor immoderatus sui, odium mandatorum Dei, affectus præsentis seculi, horror & desperatio futuri.

*Item de virtutibus quibus eadem vitia superari possunt,
& de conclusione pœnitentiæ. Cap. VII.*

ERgo si superbus vsque modo fuisti, humilia te ipsum in conspectu Dei. Si vanam gloriam dilexisti, cogita propter transitoriam laudem, æternam perdas mercedem. Si inuidiæ rubigo te hucusque consumpsit, quod est peccatum maximum, & super omnia detestabile: quia diabolus comparatur inuidus, qui primo homini inuidit datum, quod ipse per suam culpam perdidit, age pœnitentiã, & profectum aliorum tuum deputa. Si tristitia te superat, patientiam & longanimitatem meditare. Si avaritiæ morbus te grauat, cogita quia radix est omnium malorum, & idololatriæ comparatur, & ideo largum te esse oportet. Si ira te vexat, quæ

stultorum sinu requiescit, dominari debes animo tuo, & hanc à te mentis tranquillitate fuga. Si ventris ingluuies te ad deuorandum pertrahit, sobrietatem sectare. Si luxuria, castitatem voue.

Tunc prosteruat se pœnitens in terrâ, & cum lachrymis dicat: Et in his, & in aliis vitiis, quibuscunque humana fragilitas contra Deum, & creatorem suum, aut cogitando, aut loquendo, aut operando, aut delectando, aut concupiscendo peccare potest, in omnibus me peccasse, & reum in conspectu Dei super omnes homines esse cognosco, & confiteor. Humiliter etiâ te sacerdos Dei exposco, vt intercedas pro me, & pro peccatis meis ad dominum, & creatorem nostrum, quatenus de his, & omnibus sceleribus meis veniam, & indulgentiam consequi merear.

Deinde sacerdos cum pœnitente prosteruat se in terram, & decanter hos sequentes Psalmos.

In primis dicat Psalmum trigesimum septimū totum, Domine ne in furore tuo: & postea dicat, Oremus, & cantet Psalmum CII. Benedic anima mea domino: & iterum dicat, Oremus, & cantet Psalmum L. Miserere mei Deus. Post hæc cantet Psalmum LIII. Deus in nomine tuo: & dicat, Oremus, & cantet Psalmum LI. Quid gloriaris in malitia.

Tunc dicat has subsequentes orationes.

Deus cuius indulgentia nemo non indiget, memento famuli tui N. qui lubrica terreni corporis fragilitate nudatus est quæsumus, da veniam confitenti, parce supplici, vt qui suis meritis accusatur, tua miseratione saluetur. Per dominum.

Domine sancte pater omnipotēs æterne Deus, qui per Iesum Christum filium tuum dominū nostrum vulnera nostra curare dignatus es, te supplices rogamus, & petimus, vt precibus nostris aurem tuæ pietatis inclinare digneris, qui etiam remittis omnia crimina, & peccata vniuersa condonas, desq; huic famulo tuo domine pro supplicis veniam, pro mœrore latitiâ, pro morte vitâ, vt de tua misericordia confidens, peruenire mereamur ad vitam æternam. Per eundem dominum.

Omnipotens & misericors Deus, qui peccatorū indulgentiâ, in confessione celeri posuisti, succurre lapsis,

NN

miserere confessis, vt quos delictorum cathena confra-
git, magnitudo tue pietatis absoluat. Per.

PRecor, domine, clementiæ, & misericordiæ tuæ ma-
gnitudinem, vt famulo tuo N. peccata & facinora sua con-
fidenti, debita relaxare, & veniã præstare digneris, & præ-
teritorum criminum culpas indulgeas, qui humeris tuo-
rum ouem perditam reduxisti, qui publicani precibus, & con-
fessione placatus es: tu etiam domine huic famulo tuo pla-
catus esse digneris, tu huius precibus benignus aspira, vt
in confessione placabilis permaneat, sletus eius & petitiõ
perpetuam clementiam tuam cleriter exoret, sanctisq; ab-
solutariis restitutus, spei rursus æternæ ac cœlesti gloriæ aspi-
cipetur. Qui viuus & regnas.

Deinde adiunge.

DEus omnipotens sit adiutor & protector tuus, & præ-
stet indulgentiam de peccatis tuis, præteritis, præsen-
tibus, & futuris, Amen.

Salubre antidotum animabus. Cap. VIII.

INstitutio illa quæ fiebat in diebus patrum nostrorum
rectas vias nunquam deseruit, qui instituerunt penitenti-
as, atq; lugentibus suas passiones, ac vitia, medicamenta
salutis æternæ superare. Quia diuersitas culparum, diuer-
sitate facit penitentibus medicamentorum. Velut me-
dicina dici corporum diuersa medicamenta, vel potiones solent
facere, contra diuersitatem infirmitatum. Vel iudices for-
malium causarum diuersa agunt iudicia, qui boni sunt, &
recta pensant, atque tractant quomodo iudicent, recte in-
ter miseros & diuites, inter causam, & causam: Quanto ma-
gis igitur sacerdotes Dei diuersa medicamenta animarum
inuisibilibus hominibus p̄sare, & tractare oportet, ne pe-
nitentium medicum vulnera animarum putrescant, & peccata
ra fiant, propheta dicente: Computruerunt cicatrices meae
à facie insipientiæ meæ. O stulte medice, noli decipere
manum tuam & illius, ne duplicem penam accipias, vel tri-
ptuplam, vel millenam. Audi Christum dicentem: Si cæ-
cus cæcum duxerit, ambo in foveam cadunt. Et si tu cogi-
tas iudicium meum, alter homo nõ audit, neque videt, et
me iudicet, õ non intelligis quod Deus iudex iustus.

fortis videt, & audit, & in palam abscondita deducet, & reddet unicuique secundum opera sua? Et item: Verè sunt nonnulli, cæcorum canum similitudinem habentium, currentium ad cadauera mortuorum, vel similitudinem coruorum volantium, qui ad sacerdotium euehuntur, nõ propter Deum, sed plus propter honorem terrenum inhiates, cæci diuina sapientia. De talibus dixit Gregorius Nazæzenus: Timeo hoc, quod canes affectantur officium pastorale: maxime cum semetipsis nihil præparauerint disciplina: Ezechiel nanque ait: Væ pastoribus Israël, qui pascebant semetipsos, & non gregem. Lac bibebāt, & lanis eorum operiebatur, & quod crassum fuit, manducabāt, quod fractum fuit, non alligabant, & reliqua. Item Ezechiel ait: Væ sacerdotibus, qui comedunt peccata populi mei, hoc est sibi eorum sumentes victimas, & non orantes pro eis, comedentes hostias, & nõ corripientes, qui vbi morituros homines audiunt, inde gaudent, & præparant se ad prædā quasi corui ad cadauera mortuorum. Nunc ergo, ô fratres qui voluerit sacerdotis nomen habere, in primis propter Deum cogitet, vt discat ea quæ ei necessaria sint, antequã manus episcopi caput eius tãgat: Id est, Psalteriũ, Lictionarium, cum Euangeliis, Sacramentorum librum, Baptisterium, Et computum, cum cyclo cum cõmendationibus animarũ, martyrologium, homelias per circulum anni plebibus prædicandas. Istud est simpliciorum: quia si vnũ supra licitorum defuerit, sacerdotis nomen in eo non cõstabit. Ad hæc autem suam pœnitentialem, qui & secundum canonũ authoritatem, & iuxta sententias trium pœnitentialem, Theodori episcopi, & Romanorum põtificum, & Bedæ ordinetur. Sed in pœnitentiã Bedæ plura inueniuntur vtilia: plura autẽ inueniuntur ab aliis inserta, quæ nec canonibus, nec aliis pœnitentialibus conueniunt. Sapiens autem medicus excipiat quæque meliora, vt discretionem omnium causarum inuestigare possit, sine quibus rectũ iudicium non potest stare. Quia scriptum est: In nulla re appareas indiscretus, sed distingue quid, vbi, quandiu, quãdo, qualiter debeas facere. Nõ omnibus ergo in vna eademq; libra pensandum est, licet in vno constringantur vitio, sed discretio sit inter vnũquodq; eorum, hoc est interditiõ & pauperem, inter liberũ & seruum, infantẽ, puerũ, iuuenem,

adolefcentem, etate fenem, hebetem, ignarum, laicum, clericum, monachum, episcopum, presbyterum, diaconum, subdiaconum, lectorem, in gradu, vel sine gradu, coniugatum, vel sine coniugio, peregrinum, indigenam, virginem, viduam, canonicam, monacham, debilem, infirmum, sanum, fornicantem cum animalibus, vel cum hominibus contra naturam, continentem, vel incontinentem, voluntate, necessitate, vel casu, seu in publico peccantem, vel in abscondito, & quali compunctione hæc omnia emendet, vt & loca, & tempora pœnitendi discernat.

HÆC omnia de canonibus, & de sanctorum patrum sententiis, & de Hieronymo, de Augustino, Gregorio, Theodoro, Beda, & ex pœnitentiâ Romano, vera colligimus: & vt nulli necesse sit perire, scientibus & intelligentibus animarum medicis, hæc temperanda committimus. In Iesu filio Sirach dicitur: In iudicando esto misericors, pupillis vt pater. Item sanctus Iacobus ait: Iudicium sine misericordia erit illi, qui non facit misericordiam: sed perexaltet autem misericordia iudicium. Et sanctus Augustinus dicit, de illis qui veram pœnitentiam faciunt, in ieiunio, & fletu, in eleemosynis, in orationibus, & vt perpetrata iterum non faciant: & si fecerint, tamē non perseverant in eis. Quia Deus dixit: Malum cogitasti: ignoui. Malum dixisti: ignoui. Malum fecisti: ignoui. Perseuerare in malo non ignosco. Ergo qui perseverant in malo, nō ignosce, sed iudica districtum iudicium secundum canones, & iuxta instituta maiorum, vt cæteri timorem habeant.

Pœnitentia illius anni, qui in pane & aqua ieiunandus est, isto ordine observari debet. Cap. IX.

Ex pœnitentia Romano.

Pœnitentia vnius anni, qui in pane & aqua ieiunandus est, talis esse debet. In vnaquaque hebdomada tres dies, id est, secundam feriam, quartam feriam, sextam feriam in pane & aqua ieiunet. Et tres dies, id est, tertiam feriam, quintam, & sabbatum, à vino, medone, mellita ceruisia, à carne, & sagimine, & à caseo, & ouis, & ab omni pingui pisce abstineat. Manducet autem minutos pisciculos si habere potest. Si habere nō potest, tantum vnius generis pisces, & legumina, & holera, & poma, si vult comedat, & ceruisiam bibat. Et in diebus dominicis, & in Natali domini,

los quatuor dies. Et in Epiphania domini, vnum diem. Et in Pascha vsque in octauum diem, Et in Ascensione domini, Et in Pentecoste quatuor dies, Et in Missa sancti Ioannis Baptista, Et sanctae Mariae, Et XII. apostolorum, Et sancti Michaelis, Et sancti Remigii & omnium sanctorum, Et sancti Martini, Et in illius sancti festiuitate, qui in illo episcopatu celebris habetur. In his supradictis diebus faciat charitatem cum ceteris Christianis, id est, vtatur eodem cibo & potu quo illi. Sed tamen ebrietatem & ventris distensionem, semper in omnibus caueat.

Iste annus secundus est ab illo anno, qui in pane & aqua obseruandus est, & post illum ieiunandus. Qui etiam dandus est illis, qui viros ecclesiasticos sponte occidunt, & in consuetudine habent Sodomiticum scelus, & qui in consuetudine habent contra naturam peccare, & in Ecclesiis homicidia sponte committunt, & Ecclesias incendunt, & in Ecclesiis adulteria committunt, & qui alia huiusmodi perpetrauerint. Cap. X.

POenitentia illius anni, talis esse debet, vt duos dies, id est, secundam & quartam feriam, in vnaquaque hebdomada ieiunet ad vesperam, & tunc reficiatur de sicco cibo, id est, pane & leguminibus siccis, sed coctis, aut pomis, aut holeribus crudis, vnum eligat ex his tribus, & vtatur, & ceruisiam bibat, sed sobriè. Et tertium diem, id est, sextam feriam in pane & aqua obseruet, & tres quadragesimas ieiunet, vna ante Natale domini: secundam ante Pascha, tertiam ante Missam sancti Ioannis, & si totam quadragesimam, ante missam sancti Ioannis implere non possit, post missam impleat. Et in his tribus quadragesimis ieiunet duos dies in hebdomada ad nonam, & de sicco cibo comedat, vt supra notatum est, & VI. feriam ieiunet in pane & aqua. Et in diebus dominicis, & in Natali domini, illos quatuor dies. Et in Epiphania domini, vnum diem. Et in Pascha vsque in octauum diem. Et in Ascensione domini, Et Pentecoste quatuor dies, Et in missa sancti Ioannis Baptista, Et sanctae Mariae, Et XII. apostolorum, Et sancti Michaelis, Et sancti Remigii, Et omnium sanctorum, Et sancti Martini, Et in illius sancti festiuitate, qui in illo episcopatu celebris habetur. In his supradictis diebus faciat charitatem cum ceteris Christianis. Sed tamen ebrietate, & ventris distensione, semper in omnibus caueat.

NN iii

Ex eodē.

De illis qui ieiunare & adimplere non possunt, quod
in pœnitentiâ scriptum est. Cap. XI.

Ex eodẽ. **Q**VI ieiunare potest, & implere quod in pœnitentiâ
li scriptũ est, bonum est, & Deo gratias referat. Qui
autem non potest, per misericordiam Dei con-
siliũ damus tale, vt nec sibi, nec alicui necesse sit, nec de-
sperare, nec perire.

De redemptione illius anni, quem in pane & aqua
ieiunare debet. Cap. XII.

Ex eodẽ. **P**RO vno die quem in pane & aqua ieiunare debet, L
Psalmos genibus flexis in Ecclesia, si fieri potest, deci-
tet: sin autem, in loco conuenienti eadem faciat, & vnum
pauperem pascat, & eo die excepto vino, carne, & sagi-
mine, sumat quicquid velit.

Alio modo. Cap. XIII.

Ex eodẽ. **S**I autem talis est, quod tãdiu in genibus iacere nõ pos-
sit, faciat autem sic: infra Ecclesiam, si fieri potest, sin
autem, in vno loco stando intentẽ, LXX. psalmos per ordi-
nem decãtet, & pauperem pascat, & eo die excepto vino,
carne, & sagimine, sumat quicquid velit.

Item alio modo. Cap. XIII.

Ex eodẽ. **Q**VI in Ecclesia genua centies flexerit, id est, si cen-
ties veniã petierit, si fieri potest, vt in Ecclesia fiat,
hoc iustissimum est. Si autẽ hoc fieri non potest,
secretẽ in loco conuenienti eadem faciat, si sic fecerit,
die excepto vino, carne, & sagimine, sumat quod placeat.

Item alio modo. Cap. XV.

Ex eodẽ. **Q**VI Psalmos non nouit, vnum diem quem in pane
& aqua pœnitere debet, diues, tribus denariis, & pau-
per vno denario redimat, & eo die excepto vino, carne,
& sagimine, sumat quicquid velit.

Item alio modo. Cap. XVI.

Ex eodẽ. **P**RO vno die, quem in pane & aqua pœnitere debet,
tres pauperes pascat. Et eo die excepto vino, carne,
& sagimine, sumat quod placeat.

Item alio modo. Cap. XVII.

Ex eodẽ. **Q**uidam dicunt XX palmas valere pro vno die.

De redemptione vnius hebdomadae quam in pane & aqua ieiunare debet. Cap. XVIII.

PRO vna hebdomada quam in pane & aqua ieiunare debet, CCC. Psalmos genibus flexis in ecclesia decantet. Si autem hoc facere non potest, tria Psalteria in Ecclesia, vel in loco conuenienti intentè decantet. Et postquam psallerit, excepto vino, carne, & sagimine, sumat quicquid velit. *Ex eodē.*

De redemptione vnius mensis, quem in pane & aqua ieiunare debet. Cap. XIX.

PRO vno mense quem in pane & aqua ieiunare debet, *Ex eodē.* Psalmos mille ducentos genibus flexis decantet.

Sicut autem hoc facere non potest, sine genuflexione sedendo, aut stando in Ecclesia si fieri potest: Sin autem, in vno loco, mille DC. octoginta Psalmos decant. Et omni die si velit, & si abstinere non vult, reficiat se ad sextam nisi quartam feriam, & sextam, ieiunet ad nonam. Et à carne, & à sagimine, & à vino, totum mensem se abstineat. Alium autem cibum postquam Psalmos supradictos decantauerit, sumat. Isto ordine, totus ille annus redimendus est. *Ex eodē.*

De illis qui ieiunare non possunt, & Psalmos nesciunt, quomodo poenitentiam vnius anni quem in pane & aqua ieiunare debent redimere possint. Caput XX.

QUIVERO Psalmos non nouit, & ieiunare non potest, *Ex eodē.* pro vno anno quem in pane & aqua poenitere debet, det pauperibus in eleemosynam vigintiduos solidos, & omnes sextas ferias ieiunet, in pane & aqua. Et tres quadragesimas, id est, quadraginta dies ante Pascha, & quadraginta dies ante festiuitatē sancti Ioannis Baptiste, & si ante festiuitatē aliquid remanserit, post adimpleat, & quadraginta dies ante Natalem dñi, in istis tribus quadragesimis, quicquid suo ori preparatur in cibo, vel in potu, vel cuiuscunq; generis sit, istud aestimet quanti precij sit, vel esse possit, & medietatem illius precij distribuatur in eleemosynam pauperibus & assiduè oret, & roget Deum vt oratio eius, & eius eleemosynæ apud Deum acceptabiles sint.

*Item redemptio illius anni quem in pane & aqua
pœnitere debet. Cap. XXI.*

*Ex pœni-
tentiali
Theodo.*

Item qui ieiunare nō potest, & obseruare quod in pœnitentiali scriptum est, hoc faciat quod sanctus Bonifacius papa constituit. Pro vno die quem in pane & aqua ieiunare debet, roget presbyterum, vt Missam cantet pro eo, nisi sint crimina capitalia quæ confessa prius lauari cum lachrymis debent, & tunc ipse adsit & audiat Missam, & deuotè ipse offerat propriis manibus panem & vinum manibus sacerdotis, & intentè respondeat quantum sapit ad saluationes, & ad exhortationes sacerdotis, & humiliter Deum deprecetur, vt oblatio quam ipse & presbyter pro se & pro peccatis suis Deo obtulerunt, Deus omni potentia misericorditer per angelum suum suscipere dignetur. Et eo die excepto vino, & carne, & sanguine, comedat quicquid vult. Et sic redimat reliquos anni dies.

De illis qui ieiunare non possunt, & habent vnde redimere possint. Cap. XXII.

Ex eodē.

Si quis fortè non potuerit ieiunare, & habuerit vnde possit redimere, si diues fuerit pro septem hebdomadibus det solidos, XX. Si non habuerit vnde tantum dare possit, det solidos, X. Si autem multum pauper fuerit, det solidos tres. Neminem verò conturbet quia iussimus dare solidos, XX. aut minus: quia si diues fuerit, facilius est illi dare solidos, XX. quàm pauperi tres. Sed attendat vniquisque cui dare debeat, siue pro redemptione captiuorum, siue super sanctum altare, siue Dei seruis, seu pauperibus, in eleemosynam.

De illis qui non possunt adimplere, quod in pœnitentiali scriptum est. Cap. XXIII.

Ex eodē.

Qui non potest sic agere pœnitentiam vt superius diximus, faciat sic: Si tres annos continuos ieiunare debet, & ieiunare nō potest, sic redimere potest. In primo anno erogat in eleemosynam solidos viginti. In secundo anno erogat in eleemosynam solidos, XX. In tertio anno solidos, XVIII. Hoc sunt solidi, LXIII. Potest autem homines plus dare debent: quia cui plus committitur, plus ab eo exigetur. Et qui illicita committunt, etiam à licitis se abstinere debent, & corpus debent affligere.

iuniis, vigiliis, & crebris orationibus. Caro enim læta trahit ad culpam: afflicta autem reducit ad veniam.

De illis qui ieiunare non possunt, & non habent unde redimere possint. Cap. XXIII.

Qui ieiunare non potest & non habet unde redimat *Ex pœnitentiâ* & Psalmos nouit, pro vno die quem in pane & aqua *Bedæ presbyteri.* ieiunare debet tribus vicibus: Beati immaculari, vsque, Ad dominum cum tribularer decantet. Et sexies: Miserere mei Deus. Et septuagies prosternat se in terram, & per singulas genuflexiones, Pater noster decantet. Qui autem Psalmos nescit, pro vno die quem in pane & aqua ieiunare debet, centies prosternat se in terram, & per singulas genuflexiones, Pater noster dicat.

De redemptione septem annorum. Cap. XXV.

Item alio modo, XII. triduanæ singulæ cum psalteriis *Ex pœnitentiâ Romano.* III. impletis, & cum palmatis, CCC. per singula psalteria excusant vnus anni pœnitentiam. Et vigintiquatuor biduanæ similiter, cum tres psalteriis impletis, & CCC. palmatis p singula psalteria, excusant duos annos, l. XXV. psalmi cum totidem veniis per noctem, & cum palmatis, CCC. excusant biduanam. Centum psalmi cum veniis per noctem, & cum palmatis, CCC. excusant triduanam, CXX. missæ speciales, singulæ cum, III. psalteriis, & CCC. psalmatis excusant annum, centum solidi dati in eleemosynam annum excusant.

Ne in capite quadragesimæ omnes publicæ pœnitentes in ciuitatem veniant, & ante fores Ecclesiæ nudis pedibus, & cilicio induti, episcopo suo se representent. Cap. XXVI.

In capite quadragesimæ omnes pœnitentes qui publicam *Ex cõcil. Agathen. cap. 9.* suscipiunt aut susceperunt pœnitentiam, ante fores Ecclesiæ se representent episcopo ciuitatis, sacco induti, nudis pedibus, vultibus in terram prostratis, reos se esse ipso habitu & vultu proclamantes. Ibi adesse debent decani, id est, archipresbyteri parochiarum, id est, presbyteri pœnitentium, qui eorum conuersationem diligenter inspicere debent, & secundum modum culpæ, pœnitentiâ per præfixos gradus iniugant. Post hæc in Ecclesiam eos introducat, & cum omni clero septem pœnitentiæ Psalmos in terram prostratus

D. BURCHARDI EPIS. VVORMAGI

cum lachrymis pro eorum absolutione decantet. Tunc resurgens ab oratione, iuxta quod canones iubent, manus eis imponat, aquam benedictam super eos spargat, cinerem prius mittat, deinde cilicio capita eorum cooperiat, & cum gemitu & crebris suspiriis eis denunciaret, quod sicut Adam proiectus est de paradiso, ita & ipsi ab Ecclesia pro peccatis abiiciuntur. Post hæc iubeat ministris ut eos extra ianuas Ecclesiæ expellant. Clerus verò prosequatur eos cum Responsorio: In sudore vultus tui vesceris pane, &c. ut videntes sanctam Ecclesiam pro facinoribus suis tremescant atque commotam, non parui pendant poenitentiam. In sacra autem domini cœna rursus ab eorum decanis, & eorum presbyteris, Ecclesiæ liminibus repræsententur.

Ut poenitentes quando poenitentiam petunt, impositionem manuum consequantur. Cap. XXVII.

*Ex eodē
cap. 7.*

Poenitentes tempore quo poenitentiam petunt, impositionem manuum, & cilicium super capita à sacerdote, sicut ubique constitutum est, consequantur. Si aurea comas non deposuerint, aut vestimenta non mutauerint, abiciantur.

Qua autoritate modus poenitentia peccata confitentibus imponi debeat. Cap. XXVIII.

*Ex cœcil.
Magūti,
cap. 10.*

Modus tempusq; poenitentia peccata sua confitentibus, aut per antiquorum canonum institutionem, aut per sanctarum scripturarum autoritatem, aut per ecclesiasticam consuetudinem probatam imponi debet à sacerdotibus. Nam qui peccatis grauib; leues quosdā & inusitatos imponunt poenitentia modos, consuunt pulillos secundum propheticum sermonem sub omni cubito manus, & facit cervicalia sub capite vniuersæ ætatis ad capiendas animas, sed discretio seruanda est inter poenitentes publicè, & absconditè. Nam qui publicè peccat, oportet ut publicè miteretur poenitentia, & secundum ordinem canonum, pro merito suo excommunicetur, & reconcilietur.

Quod diuersitas culparum, diuersitatem faciat poenitentiarum. Cap. XXIX.

*Ex dictis
August.*

Diuersitas culparum, diuersitatem facit poenitentiarum. Nam & corporum medici, diuersa medicamēta

ta componunt, vt aliter vulnera, aliter morbum, aliter tumores, aliter putredines, aliter caligines, aliter confractio- nes, aliter combustiones curent. Ita & spiritales medici, diuersis curationum generibus animarum vulnera sanare debent: sed quia hæc paucorum est, ad purum scilicet cuncta cognoscere, & curare, & mederi, atque vt in integrum salutis statum valeant reuocare, ideo solerter admonemus doctum quemque sacerdotem Christi, vt non ex suo sensu, sed secundum canonum statuta, & traditiones patrum vni- uersa disponat, & conditionem vtriusque sexus, ætatem, paupertatem, causam, statum, personam cuiusque, pœni- tentiã agere volentis, ipsum quoque cor pœnitentis in- spiciat: & secundum hæc, vt sibi visum fuerit, vt sapiens medicus, singula quæque diiudicet.

Quod multi sint fructus pœnitentiæ. Cap. XXX.

Multi sunt pœnitentiæ fructus, per quos ad expiatio- *Ex dictis*
nem criminum peruenitur. Non enim tantum sim- *eiusdem.*
plici illo pœnitentiæ nomine, salus æterna repromittitur, vt illud apostolicum: Pœnitementi, inquit, & conuertimini, vt deleantur peccata vestra. Et illud propheticum: Cùm conuersus ingemueris, tunc saluus eris, propter illum nudum gemitum, & propter illud nudum nomen pœnitentiæ, nullus saluabitur, sed per veram confessionem, & sacerdotis intelligentis cõsiliu, & per charitatis affectum, & per eleemosynarum fructum, peccatorum moles subruitur.

Cur canones præfigant non perfecte pro vnoquoque crimine tempus & mensuram pœnitentiæ.

Caput XXXI.

Mensuram autem temporis in agenda pœnitentiã, *Ex dictis*
Midcirco non satis apertè præfigunt canones pro vno- *Hierony.*
quoque crimine, vt de singulis dicant, qualiter vnum- quodque emendandum sit, sed magis in arbitrio antisti- tis intelligentis relinquendum statuunt: quia apud Deum non tam valet mensura temporis quàm doloris, nec abstinentia tantum ciborum quàm mortificatio vitiorum. Propter quod tempora pœnitentiæ, fide & conuersatione pœnitentũ, abbrevianda præcipiunt, & negligentia protelanda existimant: tamen pro quibusdam culpis, modi pœnitentiæ sunt impositi, iuxta quos cæteræ perpendendæ sunt cul-

pæ, cum sit facilè per eosdem modos vindictam & censuram canonum æstinare.

De illis qui pœnitentiam sibi iniunctam adimplere festinant. Cap. XXXII.

Ex pœnitentiâ Romano.

VNumquemq; hominem accedentem ad pœnitentiam si videris acriter & assiduè stare in pœnitentia, statim remissius age aduersus eum. Qui verò potest ieiunare quod impositum est ei, noli prohibere, sed permittit: magis enim laudandi sunt hi qui celeriter debitum pondus persolvere festinant: quia ieiunium debitum est pondus, & sic amandum his qui pœnitentiam agunt, quia si ieiunauerit, & compleuerit, quod illi mandatum est à sacerdote, purificabitur à peccatis. Quòd si iterum ad pristinam consuetudinè peccati reuersus fuerit, sic est quomodo canis qui reuertitur ad vomitum proprium. Omnis itaq; pœnitens hoc solum debet ieiunare quod illi mandatum est à sacerdote, verumetiam postquam compleuerit ea quæ illi iniuncta sunt, debet quantum ipsi visum fuerit ieiunare. Si enim egerit ea quæ illi sacerdos præceperit, illa peccata tantum quæ confessus est remittentur. Si verò postea ex sua voluntate ieiunauerit, mercedem sibi acquirat, & regnum cœlorum. Qui ergo totam septimanam ieiunat pro peccatis, sabbato & dominica die manducet & bibat quicquid ei aptum fuerit: custodiat tamen se à crapula & ebrietate: quia omnis luxuria de ebrietate nascitur. Ideo beatus Paulus prohibuit dicens: Nolite inebriari vino, in quo est luxuria: non quia in vino est luxuria, sed in ebrietate.

Vt quotiescunque aliquis ad pœnitentiam accesserit, sacerdotes ieiuniis & orationibus cum eis communicare debeant. Cap. XXXIII.

Ex pœnitentiâ Theodo.

Quotiescunque Christiani ad pœnitentiam accedunt, ieiunia iniungimus, & nos communicare cum eis debemus in ieiunio, vnam aut duas septimas, aut quantum possumus, vt non dicatur nobis quod sacerdotibus Iudæorum dictum est à domino: *Vt vobis legisperitis, qui aggrauatis homines, & imponitis sup humeros eorū onera grauiâ, & im-portabilia, ipsi autē vno digito vestro non tangitis sarcinas ipsas. Nemo enim potest subleuare cadentē sub pōdere, nisi inclinauerit se vt porrigat ei manū. Neq; vllus medicorum vulnera infirmārium potest curare nisi fœtorib⁹ particeps*

fuert. Ita quoq; nullus sacerdotū, vel pōtifex peccatorum vulnera curare potest, animab⁹ peccata auferre, nisi prestā te solitudine & oratione lachrymarum. Necesse est ergo fratres charissimi vos sollicitos esse pro peccātibus: quia sumus alterutrū membra. Ideoq; & nos si viderim⁹ aliquē in peccatis iacentem, festinemus eum ad pœnitentiam per nostram doctrinam vocare. Et quotiescunque dederis consilium peccanti, simul quoq; da illi pœnitentiā statim, quantum debeat ieiunare, aut eleemosynis redimere peccata sua: ne fortè obliuiscaris quæ tibi iam dixit, & iterum necesse sit tibi interrogare, & forsitan erubescet iterum peccata sua confiteri, & inuenietur iam amplius iudicari.

Quod contingat hominem interdum animi motu, interdum carnis fragilitate peccare.

Caput XXXIII.

Sed & hoc emédatione indigere perspeximus, quòd quidam dum confitentur peccata sua sacerdotibus non plene id faciunt. Quia ergo constat hominem ex duabus esse substantiis, anima videlicet & corpore, & interdum animi motu, interdum carnis fragilitate peccatur, solerti indagatione debent inquiri ipsa peccata, vt vtrisque plena sit confessio, scilicet vt & ea cōfiteātur quæ per corpus gesta sunt, & ea quibus in sola cogitatione delinquitur. Instruendus est itaque peccatorum suorum confessor, vt de octo principalibus vitiis, sine quibus in hac vita difficile viuitur, confessionē faciat: quia aut cogitatione, aut, quod grauius est, opere, eorum instinctu peccauit: odium etenim, inuidia, superbia, vel cæteræ huiuscemodi animæ pestes tantò periculosius lædunt, quanto subtilius serpunt.

Vt pœnitentia absque personæ acceptione imponatur.

Caput XXXV.

VT sacerdos pœnitentiam imploranti, absque personæ acceptione, pœnitentiæ leges iniungat.

*Ex cōcil.
Cartha.
cap. 74.*

De incestis occultè commissis. Cap. XXXVI.

Siquis incestum occultè commiserit, & sacerdoti occultè confessionem egerit, indicetur ei remedium canonicū quod subire debuisset, si eius facinus publicatū fuisset. Verum quia latet commissum, detur ei à sacerdote consilium, vt saluti animæ suæ pro occulta pœnitentia proficiat, hoc

*Ex dictis
August.*

est, vt veraciter ex corde se grauiter deliquisse confiteatur, & per ieiunia & eleemosynas, vigiliisque ac sacras orationes cum lachrymis se purgare contendat, & sic se ad spei veniæ pro misericordia Dei peruenire confidat.

Vt inter pœnitentes publicè & absconse discretio seruanda sit. Cap. XXXVII.

Ex cõcil.
Mogüti,
cap. 21.

VT discretio seruanda sit inter pœnitentes, qui publicè & qui absconse pœnitere debeant.

De illis qui negligunt pœnitentiam.

Ex cõcil.
Cartha.
cap. 75.

VT negligentiores pœnitentes, tardius recipiantur.

Cap. XXXVIII.

Vt pœnitentem ex corde magna exhilaratione sacerdotes suscipere debeant. Cap. XXXIX.

Ex dictis
Basily
episcop.

Pœnitentem ex corde ita oportet suscipi, sicut dominus ostendit, cum dicit: Quia conuocauit amicos suos, & vicinos, dicens: Congratulamini mihi, quia inueni ouem meam quam perdideram.

Vt secundum differentiam peccatorum, episcopi arbitrio pœnitentiæ tempora decernantur. Cap. XL.

Ex cõcil.
Africa.
cap. 10.

VT pœnitentibus secundum differentiam peccatorum, episcopi arbitrio pœnitentiæ tempora decernantur, & vt presbyter inconsulto episcopo non reconciliet pœnitentem, nisi absentia episcopi necessitate cogente. Cuiuscunque autem pœnitentis publicum & vulgatilissimum crimen est, quod vniuersam ecclesiam cõmouerit, ante abbatum manus ei imponatur.

De his qui iam peccare cessauerunt, & perfectè pœnituerunt, vt communio eis in ipsa pœnitentiâ concedatur. Cap. XLI.

Ex cõcil.
Laodicē.
cap. 2.

DE his qui diuersis facinoribus peccauerunt, & perseverantes in oratione cõuersionem à malis habuere perfectam, pro qualitate delicti, talibus post pœnitentiæ tempus impensum, propter clemētiam & bonitatem Dei communio concedatur.

De lapsis quomodo eos fraterno affectu corripere, & consolari debeant, vt non incidant in insidias diaboli, & desperent. Cap. XLII.

Ex epist.
C. his. pa.

Sed si aliquis lapsus quoquo modo fuerit, portemus eum & fraterno corripimus affectu, sicut ait beatus Apo-

stolus : Si præoccupatus fuerit homo in aliquo delicto, vos, qui spirituales estis huiusmodi instruite in spiritu lenitatis, considerans te ipsum, ne & tu tenteris : Alter alteritus onera portate, & sic adimplebitis legem Christi. Porro sanctus Dauid de criminibus mortiferis egit pœnitentiam, & tamen in honore permansit. Beatus quoque Petrus amarissimas lachrymas fudit, quando dominum negasse pœnituit, sed tamen apostolus permansit, & dominus per prophetam peccantibus pollicetur dicens : Peccator in quacunque die conuersus ingemuerit, omnium iniquitatum illius amplius non recordabor. Errant enim qui puant sacerdotes post lapsum, si condignam egerint pœnitentiam, domino ministrare non posse, & suis honoribus frui, si bonam deinceps vitam duxerint, & suum sacerdotium condignè custodierint. Et ipsi qui hoc putant, non solum errant, sed etiam traditas Ecclesie clauis dissipare, & abigere videntur. De quibus dictum est : Quæcunque solueris in terra, erunt soluta & in cælo. Alioqui, hæc sententia aut domini non est, aut non vera. Nos verò indubitanter tam domini sacerdotes, quàm reliquos fideles, post dignam satisfactionem posse reuocari ad honores credimus, tastante domino per prophetam. Nunquid qui dormit, non adiiciet ut resurgat? Et qui auersus est, non reuertetur? Et alibi : Nolo, inquit dominus, mortem peccatoris, sed ut conuertatur, & viuat. Et propheta Dauid pœnitentiam agens, dixit : Redde mihi lætitiã salutaris tui, & spiritu principali confirma me. Ipse nanque post pœnitentiam & alios docuit, & sacrificium Deo obtulit, dans exemplum doctoribus sanctæ Ecclesie si lapsi fuerint, & si condignam pœnitentiam gesserint, utrunque facere posse, & offerre, & alios docere.

De lapsis in ordinibus sacris si restaurari possint. Cap. XLIII.

NAM tua sanctitas inde à nobis requisit, ut tibi rescriberem de sacerdotali officio post lapsum resurgendi, dum dicis de hoc canones diuersos te legisse, diuersasque sententias, alias resurgendi, alias nequaquam posse. Nam nos generaliter à Nicæna synodo incipientes, hanc cum reliquis quatuor veneramus : quia ipsam sequentes, ceteræ in cunctis sententiis vnanimis concordant Nos ergo præcedentes patres sequimur : quia autore

*Ex rege.
Gregor.
pap. Secū
dino ser-
uo Dei re-
cluso.*

Deo à sacra doctrina illorum non discordamus. A capite itaque incipientes, vsque in quartum altaris ministrum hanc formam seruandam cogoscimus: vt quia minorem maior præcedit, sicut honore est maior, ita sit in crimine, & quia maior sequitur culpa, maior ei implicetur vindicta: & postea pœnitentia credatur esse fructuosa. Quid enim potest triticum seminare, & fructum illius non colligere? Aut domum construere, & non illic habitare. Post dignam enim satisfactionem, credimus posse redire ad honorem: Propheta dicente: Nunquid qui cadit non adiiciet vt resurgat? Et qui auersus est, non reuertetur? Idem & peccatori ait: In quacunque die conuersus ingemueris, tunc saluus eris. Vnde & Psalmista ait: Cor mundum crea in me Deus, & spiritum rectum innoua in uisceribus meis. Ne proicias me à facie tua, & spiritum sanctum tuum ne auferas à me. Dum enim petiit ne à Deo proiiceretur, pro lapsi culpa, alienam quippe rex simul & propheta rapuisse se vxorem tremefactus expauit, propheta indicante flagitium suum, pœnitentiam agens addidit: Redde mihi lætitiã salutaris tui, & spiritu principali confirma me. Si enim ipse dignam Deo pœnitentiam non fecisset, nequaquam aliis prædicaret. Ait enim: Docebo iniquos vias tuas, & impij ad te conuertentur. Dum enim peccata sua prospexit propheta mundata per pœnitentiam, non dubitauit prædicando castigare aliena: & sic sacrificium de seipso offerre Deo studuit cum dicebat: Sacrificium Deo spiritus contribulatus. Ad hæc ista sufficerent: sed omnis sententia quo plus sacre scripturæ testimonijs confirmatur, facilius creditur. De hoc enim propheta dicit: Nolo mortem peccatoris: sed vt conuertatur & uiuat. De hoc peccatoribus dicitur: Peccator in quacunque die conuersus ingemuerit, omnes iniquitates eius in obliuionem traduntur. Si enim redemptor noster, qui peccatores non perdere, sed iustificare venit, in obliuione peccantium delicta relinquit, quis hominum condemnanda reseruet, quum Apostolus dicat: Si Deus iustificat, quis est qui condemnet? Ad fontem misericordie recurrentes, Euangelicam proferamus sententiam: Gaudebo plus, inquit, supervno peccatore pœnitentiam agente, quam per nonagintanouem iustis qui non indigent pœnitentia. Et ouem perditam, nonagintanouem, non errantibus relictis, humero ad ouile reportauit. Si ouis errans post inuen-

tionem, ad ouile humero reportatur, cur iste post pœnitentiam ad Ecclesiæ ministerium nõ reuocetur? Quid est ergo grauius carnale delictum admittere sine quo non mul-
 ti, sed pauci inueniuntur, aut Dei filium timendo negare? In quo peccato ipsum beatum principem apostolorum Petrum, ad cuius nunc corpus indigni sedemus, lapsum esse cognoscimus. Sed post negationem pœnitentia sequuta est, & post pœnitentiam misericordia data: quia illum ab apostolatu non deiecit, quem ante seipsum negare prædixit. Tibi hæc, fili charissime, dicta sufficiant, vt illum quem conspicias delicta fletu delere, in cõspectu diuinitatis non dubites misericordiam consequi: quia nullum peccantem reuersum despicit, qui peccatores sanguine suo redimere venit. Hinc etiam & beatus Augustinus ad Petrum diaconum de fide scribens, ait: Omni homini in hac vita esse potest utilis pœnitentia, quam quocunq; tempore homo egerit, quamlibet iniquus, quamlibet annosus, si toto corde renunciauerit peccatis præteritis, & pro eis in conspectu Dei, non solum corporis, sed etiam cordis lachrymas fuderit, & malorum operum maculas bonis operibus diluere curauerit, omnium peccatorum indulgentiam mox habebit. Hoc enim nobis dominus prophético promittit eloquio, dicēs: Si conuersus fueris, & ingemueris, saluus eris. Et alio loco dicitur: Fili, peccasti, ne adicias iterum, sed & de præteritis deprecare, vt tibi dimittantur. Nunquam peccanti esset indicta pro peccatis deprecatio, si deprecãti non esset remissio concedenda. Sed etiam pœnitentia peccatori tunc prodest, si eam in Ecclesia catholica gerat, cui Deus in persona beati Petri ligandi, soluendiq; tribuit potestatem, dicens: *Quæ alligaueris super terrã, erunt ligata & in cœlis.* Et quacũque solueris super terrã, erunt soluta & in cœlis. In quacũque igitur homo ætate veram peccatorum suorum pœnitentiam egerit, & vitam suam Deo illuminante, correxerit, non priuabitur indulgentiæ munere: quia Deus, sicut per prophetam dicit, non vult mortem morientis, quantum vt reuertatur à via sua mala, & viuat anima eius. Veruntamen nullus hominum debet sub spe misericordiæ Dei, in suis diutius remanere peccatis, cum etiam in ipso corpore nemo velit sub spe futuræ salutis diutius agrotare. Tales enim qui, ab iniquitatibus

suis recedere negligunt, & sibi de Deo indulgentiam re-
 promittunt, nonnunquam ita praeueniuntur repentino Dei
 furore, ut nec conversionis tempus, nec beneficium remissionis
 inueniant. Ideo vnumquemque nostrum sancta scriptura benignè
 praeuocet, dicens: Ne tardaueris conuerti ad dominum, & ne differas
 de die in diem: subito enim irasciet ira eius, & in tempore
 vindictae disperdet te. Dicit etiam beatus David: Hodie si
 vocem eius audieritis, nolite obdurare corda vestra. Cui beatus
 quoque Paulus concordat in verbis: Videte fratres, ne forte sit in
 aliquo vestrum cor malum incredulitatis discedendi à Deo viuo,
 sed adhortamini vosmetipsos per singulos dies, donec hodie cognoscatur,
 ut non obduretur quis ex vobis fallacia peccati. Obdurato
 igitur viuit corde, qui se non conuertit, desperans de indulgentia
 peccatorum, siue qui sic misericordiam Dei sperat, ut vsque in
 finem vitae praesentis, in suorum criminum peruersitate remaneat.
 Proinde diligentes misericordiam Dei, metucentesque iustitiam, nec
 de remissione peccatorum desperemus, nec remaneamus in peccatis: scietis
 quia illa omnium hominum debita sit exactura aequitatis iustissimi
 iudicis, quae non dimiserit misericordia clementissimi redemptoris.
 Sicut enim misericordia suscipit, absolvitque conuersos, ita iustitia
 repellet, & puniet obduratos. Hi sunt qui peccantes in spiritum
 sanctum, neque in hoc seculo, neque in futuro, remissionem accipiet
 peccatorum. Nam & de hoc Isidorus Hispalensis episcopus ad inquisitionem
 Massonis episcopi, ita rescripsit dicens: Verum quod sequenter in
 epistolis venerabilis fraternitas tua innotuit, nulla est in huiusmodi
 sententiis decretorum diuersitas intelligenda, quod alibi legitur in
 lapsu corporali restaurandum honoris gradum post poenitentiam,
 alibi post huiusmodi delictum nequaquam reparandum antiqui
 ordinis gradum post poenitentiam: alibi post huiusmodi delictum
 nequaquam reparandum antiqui ordinis meritum. Haec enim
 diuersitas hoc modo distinguitur. Illos enim ad pristinum officii
 gradum redire canon praecipit, quos poenitentiae processit satisfactio,
 vel digna peccatorum confessio. At contra hi qui neque à vitio
 corruptionis emendantur, atque hoc ipsum carnale delictum quod
 admittunt, etiam vindicare quaedam superstitiosa temeritate
 nituntur, nec gradum vitae

honoris, nec gratiam communionis recipiunt. Ergo ita est utraque dirimenda sententia, ut necesse sit illos restaurari in loco honoris, qui per poenitentiam recōciliationem meruerunt diuinæ pietatis. Hi nec immerito consequuntur adeptæ dignitatis statum, qui per emendationem poenitentiam, recepisse noscuntur vitæ remediū. Id enim ne forte magis ambiguum sit, diuinæ autoritatis sententia confirmetur. Ezechiel enim propheta, sub typo prauaricatricis Hierusalem ostendit, post poenitentiam satisfactionem, pristinum restaurari posse honorē: Confundere, inquit, o Iuda, & porta ignominiam tuam. Et post paululum: Et tu, inquit, & filia tua, reuertimini ab iniquitate vestra. Quod dixit, confundere, ostendit post confusionis, id est, peccati opus debere quenquam erubescere, & pro admissis sceleribus verendam frontem humi prostratam demergere, pro eo quod dignum confusionis perpetraverat opus. Deinde precepit, ut portet ignominiam depositionis suæ, lugens cum humilitate quod peccauerat. Sicq; reuocari secūdum prophetam, ad priorem statum poterit.

Quod anima, multis gentibus nobilior, sit deflenda, & multis vrbibus preciosior, quodq; non sit desperandum de venia. Cap. XLIIII.

VIS DABIT capiti meo aquam, & oculis meis fontem lachrymarum? Opportunius multo nunc à me, quàm tunc à propheta Dei dicitur. Licet enim non vrbes multæ, nec gens integra lamentanda sit, anima tamen flenda est multis gentibus nobilior, multisq; vrbibus preciosior. Nam si vnus qui fecerit voluntatem Dei, melior est, quàm multitudo iniquorum: melior ergo, & tu eras quondam, quàm multitudines Iudæorum. Propter quod nemo miretur, si fortè prolixioribus ego nunc vtar lamentationibus, & amariores profundâ fletus, quàm tunc propheta profudit. Non enim vrbis, ut dixi, captæ excidia defleo, nec vilis vulgi captiuitatē lametor, sed insignis animæ lapsus, & tēpli in quo Christus habitat excidium. Hæc enim lametatio insignis animæ quam ego defleo, tātò illa est durior & amarior, quātò & verior. Inde vtiq; est, quod ego irremediabiliter plango, quia noui: & incessabiliter lugeo, dum recordor. Usquequo iterū te tripudiare videā, ad prioris gloriæ statum? Quod et si apud homines im-

*Excerptū
de libro
Ioannis
Constanti-
nopol. ad
Theodo-
rum, cap.
19.*

possibile, videtur: apud Deum tamē omnia possibilis sunt.
 Ipse est enim qui alleuat de terra inopē, & de stercore erigit
 pauperē, vt collocet eum cum principibus populi sui.
 Ipse est qui sterilem facit matrem super filios latantem.
 Nō ergo dubites, neque desperes mutari te posse in meli.
 Si enim tantum potuit diabolus, vt à celsis virtutum fastigiis,
 in profundum te duceret malorum: quanto magis poterit
 Deus ad bonorum verticem reuocare, & non solum
 in id te restituere quod fuisti, sed beatiorem multo quam
 prius videbaris, efficere. Tantum est ne concidas animo,
 neque spem abscindas bonorum. Ne quæso, ne accidas tibi
 quod impiis solet. Nō enim peccatorum multitudo in desperationem
 adducit animam, sed impietas. Impiorum ergo est
 desperare salutem, non peccatorū. Vnde diuina misericordia
 pollicetur, dicens: Gaudium erit in celo coram
 angelis Dei super vno peccatore. Et post pauca: Stantibus
 si ceciderint, minatur pœnam: lapsis, vt surgere appetant,
 promittit misericordiam. Illos terret, ne præsumant in bonis:
 illos refouet, ne desperent in malis. Iustus es, irā pete
 time, ne corruas. Peccator es, præsume de misericordia
 vt surgas. Et sicut lapsus grauissim⁹ ceruicibus animæ incumbēs,
 semper eam deorsum in terram cogit aspiciere, ad
 Deum verò sursum non finit oculos leuare: sic virilis animæ
 suum pondus, vt ait Propheta: Sicut oculi ancillæ in
 manibus dominæ suæ, ita oculi nostri ad dominum Deum
 nostrum, donec misereatur nostri. Etenim mulier illa, quæ
 in Euangeliiis dragmam quam perdidit, inuenit, conuocauit
 amicas, & vicinas, vt cungratulentur ei. Et ego conuocabo
 amicos tuos, meosq; & vicinos nostros, deprecabor eos
 conuenire, vt non gaudeant, sed vt lugeant mecum, nec
 vt gratulentur, sed vt lamententur, & ingentem plactum
 subleuatis ad cælum vna mecum vocibus reddant, dicentes
 ad eos: Ululate mecum amici, plangite, & profundite sicut
 fletuum: non quia auri pondus immensum, nec si cælum
 auri perdidit, sed quia horum omnium charior, & omnium
 auro gemmarum, omniq; nobilitate preciosior, amicus, ne
 scio quomodo lapsus, vsq; in ipsum fertur perditionis profundum.
 Noli desperare de lapsu, ne cadas. Qui enim in malis
 desperat, habet veniā. Qui verò desperauit se in seipsum
 nullam: quia ille nō est dominus metis alterius. Sicut ergo

& anima, si semel salutē suam cœperit desperare, iam nec intelligit quomodo, vel in quæ mala præcipitetur: ita & qui desperatione capti sunt, intolerabiles fiunt, & per omnes malitiæ vias discurrunt. Exurge, exurge quæso, expergiscere aliquando: & diabolicam hanc depone temulentia. Parce cunctis, qui pro tua desperatione desperant, ne putent se viam virtutis incedere, si te ad eam redisse non videant. Respice quæso te, quantus nunc mœror omnium sanctorum fratrum habeat chorum, & quanta lætitia atq; exultatio incredulis fiat, quantaq; eis ad præcipitia luxuriæ decreseat autoritas. Nec erit post hæc aliquis, qui quolibet lapsu deiectus, non statim resurgere cupiat, & statim se reparare festinet.

Quod nullus a consolatione vulnerati fratris se subtrahere debeat. Cap. XLV.

VBI est misericordia Christianæ religionis, quam magister noster sacrificio docuit esse meliorem? Ecce iam frater ab hoste percussus, adhuc forsitan palpitans, & vos quasi sine vulnere reuertimini, nec consolationem plagæ illius deferre tentatis? Nolite esse sine formidine, fortiores percussit inimicus, ut facilius ei aditus esset ad reliquos. Ut quid ergo spernitis vulneratū, aut si eum putatis & mortuum? Melior concubina Saul filia Resafa, quæ corpora defunctorum, quos Dauid pro Gabaonitarum vitione percusserat, eo usque accincta sacco, hoc est, cilio custodiuit, donec eis roraret aqua de caelo, id est, donec pro venia eorum misericordiam cœlestis scintilla defluerat. Melior fuit ille Iudas Machabæus, qui etiam pro mortuis fratribus orationem credidit esse faciendam: quosdam de lamnia ciuitate idolorum dona prostrauerat. Ut quid rogo medicus noer inter librorum suorum loculos tot constituet genera pigmentorum? Si nihil est ex emplastris eius, quo sanari possit vulnus quod percussit inimicus: & si placet, aperiamus scholam medicinæ nostræ, & à principio canonis vulnerum, ac medicaminum species perquiramus. Ecce in ipsius introitu scholæ occurrunt illi seminis carnalis authores, qui venenato serpentis dente percussi, non statim poenæ mortis addicti sunt, sed eiectione paradysi deliciis, id est, de Ecclesiæ libertate, & sacri communionis ministerii.

Itē eiusdem.

VND E vides quia sic peccati cōtagione maculamur. Ne quāso beatissime mihi, fratē nostrum in profundum putei sub iniqui principis potestate demersum, desperationis lapidibus obruamus. Imitemur illum Aethiopenam, qui sanctum Hieremiā in lacu ab iniquo rege demersum, assumptis XXX. hominum auxiliis, & missis ad eum panis & funibus veterib⁹ liberavit. Facilisne esto ad lapsum, ruinamq; miserorum. Porridge manū iacenti fratri, qui confusus pudore peccati, nec erigere se, aut oculos audeat, at tollere. Comple legem Mosi. Cecidit asinus fratris, sub pedere, hoc est, caro euicta peccato, acclina te, & humilia, & subleua de ruina. Quid erubescis coniungi homini peccatori? Respice illum qui dicit: Noli nimium esse iustus. Magister noster à latronibus vulneratum non solum cura dignum iudicat, verumetiam ad stabulū suum & ouile perduxit. Et tu ergo collige fratrem, quē diabolus latro percussit. Cōsigna stabulario, id est, beato episcopo, qui si quis in eo impenderit, amplius à domino consequetur.

Itē idem.

Evangelicus sermo dixit: Si peccauerit in te frater tuus, corripe eum solus. Si te audierit, lucratus es eū, & cetera quæ continet sermo præcepti. Vide quid dicit. Ne exhilarentur filii incircuncisorum. Filii enim incircuncisorum, sunt homines seculi, in præputii sui errore, & gentilitate viuentes. Hi ergo exhilarantur, cum audiūt ruiam militis Christi. Peccatum igitur caletur, & adhibeatur commendatio. Nos enim consolationis linteamina, & coelestis spei pigmenta tribuamus. Ipse autem infra sepulchrum secreti sui cōfessus peccati pudore cōtineatur, ubi cōscientie verme laceretur: qui toras in eo oblingat putredines peccatorum, donec nullū ex se fœtorē famæ turpis emittat.

Ex epist. Ioannis Consolatorum ad Theodorum.

Qualiter rogo, de misericordia domini possum deprecari, qui etiam Pharaonem arguit, quare nequaquam pœnitere dignatus sit, dicens: Brachia Pharaonis regis Aegypti cōtrui, & non est deprecatus, ut daretur in eo sanitas, & redderetur ei virtus ad comprehendendum gladiū. Salomō ille mirabilis, qui meruit astititici des

hoc est sapientiæ Dei copulari, in alienigenarum incurrit amplexus, & vinculis libidinis laqueatus, etiam sacrilegij horrore se polluit: quia simulachrum Cathmos Moabitico idolo fabricauit. Sed quia per prophetica vocem culpam erroris agnouit, nunquam misericordiæ cœlestis extorris est. At forsitan dicas: In neutro testamento lego neque eum penituisse, neque misericordiam consequutum.

Post penitentiam neminem ad clericatum admittendum. Cap. XLIX.

Illud quoque nos par fuit præuidere, vt sicut pœnitentiam agere cuiquam non conceditur clericorum: ita & post pœnitentiam ac reconciliationem, nulli vnquam laico liceat honorem clericatus adipisci: quia quamuis sint omnium peccatorum contagione mundati, nulla tamen debent gerendorum sacramentorum instrumenta suscipere, qui dudum fuerint vasa vitiorum.

Grauibus criminibus implicitos ad clerum admissos, magis quoque vitis inuolutos clericos officio non motos, comperit Gelasius. Cap. L.

Comperimus etiam, horrendis quibusdam criminibus implicatos, tota discretione summoti, non solum de factis atrocibus necessariam pœnitentiam non habere, sed nec aliqua correptione penitus succedente, ad diuinum ministerium honoremque contendere. Nonnullos autem in ipsi ordinibus constitutos, grauibus delinquentes facinoribus non repelli, cum & Apostolus clamer: Nemini citò manus imponendas, neque communicandum peccatis alienis: & maiorum veneranda constituta pronuncient, huiusmodi etiam si forte subreperint, tam qui ante peccauerunt, deiectos oportere depelli, quam sacrae professionis oblitos, prauaricatoresque sancti præpositi, proculdubio submouendos.

De illis qui loca sanctorum sub prætextu religionis inconsulte peragrant. Cap. LI.

Nam & quibusdam qui Romam, Turonumve, & alia quaedam loca sub prætextu orationis inconsulte peragrant plurimum erratur: sunt presbyteri & diacones & ceteri in clero constituti, qui negligenter viuentes

Ex decre.

Syricij pa

pa, cap.

14.

Ex decre.

Gelasij pa

pa, cap.

18.

Ex concil.

Cabillon.

cui inter-

fuit Caro

lus imper.

cap. 45.

in eo purgari se à peccatis putant, & ministerio suo surgere debere si præfata loca attingant. Sunt nihilominus illi qui putant impunè se, aut peccare, aut peccasse: quia hæc loca oraturi, frequentant. Sunt quidam potentum quia acquirendi census gratia sub prætextu Romani, siue Turonum itineris multa acquirunt, multos pauperum opprimunt, & quod sola cupiditate faciunt, orationum siue sanctorum locorum visitationis causa se facere videri affectant. Super pauperes qui vel ideo id faciunt, vt maiorem habeant materiam mendicandi, de quorum numero sunt illi qui circum quaque vagantes illo se pergere mentiuntur, vel quia tantum sunt vecordes, vt putet se sanctorum locorum sola visitatione à peccatis purgari, non attendentes quod ait beatus Hieronymus: Non Hierosolymam vidisse, sed Hierosolymis bene vixisse, laudandum est. De quibus omnibus imperatoris, qualiter sint emendanda, sententia expectetur: qui verò peccata sua sacerdotibus in quorum sunt parochiis confessi sunt, & ab his agenda penitentia consilium acceperunt, si orationibus insistendo, elemosynas largiendo, mores componendo, vitam emendando, apostolorum limina, vel quorumlibet sanctorum inuisere desiderant, præsertim est deuotio modis omnibus collaudanda.

De omni peccatore, quoties ceciderit, quod toties resurgere debeat. Cap. LII.

Ex dictis Sosis cuiusdam eremiti.

DVM quidam frater abbatem Sosium tali sermone sic querter requireret dicens: Quid faciam pater quoniam cecidi? Illo respondit: Surge inquit. Illo verò se exurrexisse, & iterum cecidisse professo, respondit: Iterum adhuc surge. Cùm autem frater frequenter surrexisse & frequenter cecidisse narraret, eodem verò senex vtebatur sermone exclamans, ne desistas surgendo. Cui frater ait: Vtique possum surgere pater explana? Senex dixit: Vtique quocumque in bono opere, aut in malo depressus occumbas. In quocumque opere fuerit homo depressus, in eo iudicabitur.

Ex dictis Pimeni cuiusdam eremite.

QUIDAM frater requisit abbatem Pimenem dicens: Quid est pater quod dicit Apostolus: Omnia mundi sunt inane? At ille dixit ei: Si quis ad hunc sermone peruenit

aire potuerit, vt eum intelligat, videbit se minorem esse totius creaturæ. Cui frater: Et quomodo possum minorem me videre ab eo qui homicida est? Respondit senex: Si potuerit homo ad hunc sermonem Apostoli peruenire, & viderit hominem qui fortè occidit alium, dicit in semetipso: Iste quidem hoc solum peccatū fecit: ego autem omni horum homicidium committo, me ipsum interficiens, & cum frater requireret quomodo hoc possit fieri. Respondit: Hæc sola est hominis iustitia, vt semetipsum reprehendat. Tunc enim iustus est, cum sua peccata condemnat.

Et nullus fratrem condemnet, antequam Deus illum diiudicet. Cap. LIII.

Venit aliquando abbas Isaac in cœnobio, & vidit illum fratrem negligentem: & iratus iussit eum expelli de cœnobio. Quum ergo regrederetur ad habitaculum suum, venit angelus domini & stetit ante ostium cellulae eius, dicens: Non te permitto ingredi. At ille rogabat vt eius culpa manifestaretur. Et respondens angelus, dixit: Deus transmissit me, dicens: Vade, dic Isaac: Vbi iubes vt mittamus illum fratrem qui peccauit? At ille mox egit pœnitentiam, dicens: Peccavi domine, indulge mihi. Et dicit ei angelus: Exurge, indulgeat tibi dominus: sed ne iterum hoc facias vt quenquam condemnes, antequam Deus illum diiudicet. Tulerunt homines sibi iudiciū, & non mihi illud dimitunt, dicit dominus. Hoc autem dictum est: quia si contigerit de illis perfectis aliquem, vel in paruo peccare, non mox prodatur.

Quod iusta obedientia iustis muneribus remuneretur. Caput LV.

Quidam ex patribus in extasi positus, vidit quatuor ordines ante Deum: & primus quidem ordo erat hominum infirmantium, & gratias agentium Deo. Secundus vero erat eorum qui hospitalitatem sectantur, & in hoc ministrant. Tertius vero illorum qui solitudinē sectantur. Quartus vero illorum qui propter Deum in obedientia subiecti sunt patribus. Erat ergo illis tribus ordinibus hic ordo superior qui obedientiam exhibebat, & habebat torquem aureum, & maiorem gloriam præ ceteris possidebat. Dicit autem senex ei qui sibi hoc in extasi demonstrabat, quia isti alij omnes habent aliquam requiē ad implendas

Ex dictis cuiusdam eremite.

Ex dictis cuiusdam eremite.

proprias voluntates. Hic ergo qui obedientiam exercet, omnes voluntates relinquit, totus pendet in voluntate patris iubentis, & ideo maiorem gloriam præ cæteris est fortitus.

De illis qui ex industria peccant, & promittunt sibi quandam impunitatem peccandi propter largitionem eleemosynarum. Cap. LVII.

*Ex cõcil.
Cabillon.
cap. 36.*

Sed nec hoc prætereundum putauimus quod quidam ex industria peccantes, propter eleemosynarum largitionem quandam sibi promittunt impunitatem. Eleemosyna enim extinguit peccatum, iuxta illud: Ignem ardentem extinguit aqua, & eleemosyna extinguit peccatum. Sed ea quæ aut necessitate, aut casu, aut qualibet sunt fragilitate. Ea verò quæ ex industria ad cuiuslibet libidinem explendam idcirco fiunt vt eleemosynis redimantur, nequam eis redimi possunt: quia qui hoc perpèrant videntur Deum mercede conducere, vt eis impunè peccare liceat. Non ergo idcirco quis peccare debet, vt eleemosynam faciat: sed ideo eleemosynam facere debet, quia peccanti mentem enim & corpus quæ libido traxit ad culpam, ablutio & contritio debet reducere ad veniam.

De his qui per acta pœnitentia ad pristinam redeunt voluntabra. Cap. LVIII.

*Ex decre.
Syricey pa
pæ, ca. 10*

DE his verò non incongruè dilectio tua apostolicam sedem credidit consulendam, qui per acta pœnitentia, tanquam canes ac sues, ad vomitus pristinos, & ad voluntabra redeunt, & militiæ cingulum, & ludicras voluptates, & noua coniugia, & inhibitos denuò appetiere concubitus, quorum professam in continentiam generati post absolutionem filij prodiderunt: de quibus: quia iam suffragium non habent pœnitendi, id duximus decernendum, vt sola intra Ecclesiam fidelibus oratione iungantur, sacrosanctorum celebritati, quamuis nō mereatur, intersint. A dominicæ autem mensæ conuiuio segregentur, vt his saltem districtione correcti, & ipsi sua errata castigent, & aliis exemplum tribuant, quatenus ab obscœnis cupiditatibus retrahantur: quibus tamen quoniam carnali fragilitate ceciderunt, viatico manere, cum ad dominum eueperint proficisci, per communionis gratiam volumus subue-

nire. Quam formam & circa mulieres, quæ se post pœnitentiam talibus pollutionibus deuinxerunt, seruandam esse censemus.

De pœnitente femina qua defuncto viro aliis nubere præsumpsit. Cap. LVIII.

Pœnitentes femina quæ defunctis viris aliis nubere præsumpsit, vel suspecta, vel interdicta familiaritate cum extraneo vixerint, cum eodem ab Ecclesiæ liminibus arceantur. Hæc etiam de viris in pœnitentia postius placuit obseruari.

Ex cõcil. Aralatē. cap. 2.

Quod in danda pœnitentia nulla sit personarum acceptio. Cap. LIX.

Quia igitur Apostolo teste non est personarum acceptio apud Deum, & in omnibus iudiciis seruanda nõ est, multò magis in hoc pœnitentiæ iudicio precauere debet, vt nullus sacerdotum vnquam, aut gratia, aut odio alicuius personæ secus iudicet, quàm quod in canonicis sacris inuenerit: aut quod illi secundum sanctarum scripturarum autoritatem, & ecclesiasticam consuetudinem rectius visum fuerit. Si ergo medici qui corporibus medicinam inferre conantur, nequaquam propter personæ cuiuslibet acceptionem his quos sanare cupiunt, cauterio, aut ferro, aut duris aliis quibuslibet rebus parcunt: multò magis his obseruandum est, qui non corporum sed animarum medici existunt, neque enim pensanda est pœnitentiæ quantitate temporis, sed ardore mentis, & mortificatione corporis. Cor autem contritum & humiliatum Deus non despicit.

Ex cõcil. Cabillon. cui inter- fuit Caro lus impe- rator, ca. 34.

De illis qui peccata sua sine condigna pœnitentia sibi relaxari falluntur. Cap. LX.

Quisquis ergo malorum operum sine condigna pœnitentia quenquam veniam à Deo percipere posse dixerit, penitens errat, & cum deceptus, alios decipere festinat, duplici noxa constringitur: hoc est, proprii erroris, & alienæ deceptionis.

Ex dictis August.

Quod tam diu laborare quisque debeat donec possideat Christum. Cap. LXI.

Vsque tunc laborare debet homo, vsquequo possideat Christum. Qui autem illum semel adeptus fuerit,

Ex dictis Gregor.

iam non laborat. Permittit tamen dominus laborare eos suos, vt rememorentur tribulationum laboris, vnde semetipfos custodiant, timentes ne tantos labores amittant. Nam & filios Israël ideo Deus per desertum quadraginta annis circuduxit, vt rememoratis tribulationibus non redirent retrorsum.

Vt nullus episcopus seu presbyter alterius penitentem sine literis sui episcopi suscipiat. Cap. LXII.

*Ex epist.
Faëlis pa
pa, ca. 2.*

Curandum verò maximè & omni cautela prævidendum, ne quis fratrum coepiscoporumque nostrorum, aut etiam presbyterorum in alterius ciuitate vel diocesi penitentem, vel sub manu positum sacerdotis, aut eum qui reconciliatum se esse dixerit, sine episcopi vel presbyteri testimonio, & literis, ad cuius pertinet parochiam suscipiat.

Vt penitentes secundum canones nisi per acta penitentiam communicare non debeant. Cap. LXIII.

*Ex decre.
Py papa,
cap. 2.*

Poenitentes non debent communicare ante confirmationem penitentiam.

Quòd pro ethnico & publicano sit habendus, qui pro peccato commisso penitere noluerit.

Caput LXIIII.

*Ex dictis
August.*

Erga eum qui pro peccato commisso non penitentem esse debemus, sicut dominus præcepit dicens: *Sicut tibi sicut ethnicus & publicanus, & sicut Apostol. iubet. Subtrahite, inquit, vos ab omni fratre inordinate ambulante, secundum traditionem quam tradidi vobis.*

Quòd à licitis se abstinere debeat, qui illicita se commississe meminerit. Cap. LXV.

*Ex dictis
Gregor.
papa.*

Qui se illicita meminit commississe, à licitis etiam studeat abstinere: quatenus per hoc conditori suo satisfaciatur, vt qui commisit prohibita, sibi in eis abscindere debeat etiam concessa.

Vt nullus post penitentiam actionem ad militiam secularem redire debeat. Cap. LXVI.

*Ex episto.
Leonis pa
pa, ca. 25.*

Contrariū est omnino ecclesiasticis regulis, post penitentiam actionem redire ad militiam secularem. Cuius Apostol. dicat: *Nemo militans Deo, implicat se secularibus*

negociis. Unde non est liber à laqueis diaboli, qui se militia mundana voluerit implicare.

De illis qui relicto religionis proposito ad seculum redeunt. Cap. LXVII.

H qui post sanctæ religionis propositum apostatant, & ad seculum redeunt, & postmodum pœnitentiæ remedia non requirunt, communionē non accipiant sine pœnitentiā, quos etiam iubemus ad clericatus officium non admitti, & quicumque ille est post pœnitentiā habitum secularem non præsumat. Quod si præsumperit: ab Ecclesia alienus habeatur.

Ex cœcil. Arelatē si, cap. 3.

Quod nullus religiosus & sanctus careat peccato.

Caput LXVIII.

Nullus sanctus & verus caret peccato: nec tamen ex hoc definit esse iustus vel sanctus, cum affectu teneat sanctitatem. Non enim naturæ viribus, sed propositi adiumento per Dei gratiam acquirimus sanctitatem: & ideo veraciter se omnes sancti pronunciant peccatores: quia in veritate habent quod plangent, & si non reprehensione conscientie, certè mobilitate, & mutabilitate præuaricatricis naturæ.

Ex dictis August.

Ut penitentes à conuiujs & ornamentis abstinere debeant. Cap. LXIX.

Quod penitentes à conuiujs & ornamentis, atque alia veste abstinere debeant, & discordes pellantur ab Ecclesia, donec ad pacem redeant.

Ex decr. Lucyp. p. cap. 5

presbyter penitentem non reconciliet, nisi episcopus eius suus iubeat. Cap. LXX.

Vt presbyter non interrogato episcopo non reconciliet penitentem, nisi absentia episcopi, necessitate compellente.

Ex cœcil. Africa. cap. 30.

Nullus ex Ecclesiastico ordine per manus impositionem remedium accipiat pœnitendi.

Caput LXXI.

Alienum est autem à consuetudine Ecclesiastica, ut qui in presbyterali honore, aut in diaconij gradu fuerint consecrati: hi pro crimine aliquo suo per manus impositionem remedium accipiant pœnitendi. Quod sine dubio ex apostolica traditione descendit, secundum quod scriptum est: Sacerdos si peccauerit quis orabit pro illo: Unde

Ex decr. Leonis p. ad Rusli c. 16.

huiusmodi lapsis ad promerendam misericordiam Dei priuata est expetenda secessio. Vbi illis satisfactio si fuerit digna, sit etiam fructuosa.

Vt ordinati in grauioribus peccatis deprehensi, non minus impositionem, vt laici accipere debeant.

Caput LXXII.

Ex cōcil. Cartha. cap. 27. **I**tem confirmatum est, vt si quando presbyteri vel diaconi in aliqua grauiore culpa conuicti fuerint, qua eos a ministerio necesse sit remoueri, nō eis manus tanquam poenitentibus vel tanquam fidelibus laicis imponatur, neq; permittendum vt rebaptizati ad clericatus graduum promoueantur.

De clericis qui corporali delicto delinquunt si restaurari possint. Cap. LXXIII.

Ex epist. S. Isidor. ad Massonem. **N**ulla est in huiuscemodi sententiis decretorum diuersitas intelligenda, quod alibi legitur in lapsu corporali restaurandum honoris gradum post poenitentiam. Alibi post huiusmodi delictum, nequaquam reparandum prioris ordinis meritum, hæc enim diuersitas hoc modo distinguitur. Illos enim ad pristinos officii gradus redire præcipit canon, quos poenitentia præcesserit satisfactio, vel digna peccatorum confessio. At contra hi qui neque a vitio corporis emendantur, ad hoc ipsum carnale delictum quod admittunt, etiam vindicare quadam superstitione temeritate nituntur, nec gradum utiq; honoris, nec gratiam communionis recipiant.

De his qui altario Dei deseruiunt, si subito stenda carnis fragilitate corruerint. Cap. LXXIII.

Ex cōcil. Euerdesi, cap. 5. **H**i qui altario Dei deseruiunt, si subito stenda carnis fragilitate corruerint, & domino respiciente dignè poenituerint, ita vt mortificato corpore, cordis contriti sacrificium Deo offerant: maneat in potestate pontificis, vel veraciter affictos non diu suspendere, vel desidiosos prolixiore tempore, ab Ecclesiæ corpore segregare: ita tamen, vt sic officiorum suorum loca recipiant, ne possint ad altiora officia vltius promoueri: quod si iterato velut canes ad vomitum reuersi fuerint, & velut sues in volutabris immergi iacuerint, non solum dignitate officii careant, sed etiam sanctam communionem non nisi in exitu, percipiant.

Quod coniugati in quadragesima abstinere debeant ab
uxoribus. Cap. LXXVI.

Qui in quadragesima ante Pascha cognouerit uxorem. *Ex cōcil.
Elibertā.*
suam, & noluerit abstinere ab ea, vnum annum pœ-
niteat, aut precium videlicet viginti quinque solidorum ad *cap. 5.*
Ecclesiam tribuat, aut pauperibus diuidat. Si per ebrieta-
tatem, & sine consuetudine acciderit, quadraginta dies pœ-
niteat.

De illis qui in quadragesima diebus carnem manducare
presumunt. Cap. LXXVI.

Quicumque in Quadragesimæ diebus esum carniū *Ex cōcil.
Toletan.*
presumpserit attentare, non solum reus erit resurre-
ctionis dominicæ, verum etiā alienus ab eiusdem diei san-
ctæ communionē. Et hoc illi cumuletur ad pœnam, vt in ip-
sius anni circulo ab omni esu carniū abstineat: quia sacris
diebus abstinentiæ oblitus est disciplinam.

De fratre non peccante ad mortem, & ad mortem.

Capitulum LXXVII.

Qui scit fratrem suum peccare non ad mortem, po- *Ex epist.
Ioannis*
stulet pro eo, & dabit ei vitam Deus. Si quis vsque ad *Euangel.*
mortem peccat, quia est peccatum vsque ad mor-
tem, non pro illo dico, vt roget quis.

Quod difficile sit grauitate peccanti sub gradu mane-
re in gradu. Cap. LXXVIII.

Quicumque dignitatem gradus diuini non custodiunt, *Ex dictis
Hierony.*
contenti fiant animam saluare: reuerti enim in eum
gradum in quo antea fuerant, difficile est.

De eadem re. Cap. LXXIX.

Qui sub gradu peccat, debet excommunicari: quia *Ex dictis
Basiliij*
magna est dignitas huius nominis: tamen potest *episcop.*
redimere animam suam post pœnitentiam, ad prio-
rem enim gradum venire difficile est.

De eadem re. Cap. LXXX.

Qui sub gradu cecidit, post pœnitentiam contentus
fiat baptizare, communionem infirmis dare, & al-
tario tantummodo ministrare.

Ex dictis S. Isidor. **I**sidorus in Euangelio Ephesi prapostitum, id est, sacerdoti ostendit iuxta Malachiam qui dicit: Labia sacerdotum custodiunt scientiam, & legem exquirent ex ore eius: quia angelus domini exercituum est. Candelabrum enim angeli doctrina sacerdotis, vel honor potestatis, quam gestat intelligitur. Candelabrū enim sacerdotis: quia charismata intelliguntur honoris, tunc penitus iuxta Ioannem mouetur, quando post delicta, neglecta pœnitentia, admissa scelera non desentur. Non enim dicit, quia cecidisti mouebo candelabrum tuum, sed nisi pœnitentiam egeris, mouebo candelabrum tuum.

Quod post septem annos pœnitentem sacerdotem censura canonum in pristinum statum remeare precipiat. Cap. LXXXII.

Itē idem. **C**anonum censura post septem annos remeare pœnitentem sacerdotem in statum pristinum præcepit, non expletione proprii arbitrii, sed potius ex sententia diuini iudicij. Nam legitur, quia Maria soror Aarō prophetissa, dum obtrectationis aduersus Moysen incurrisset delictum, illico stigmate lepræ percussa est. Quumque perisset Moysen remundaretur, præcepit eam extra castra egredi septem diebus, & post emundationem rursus eam castris reuerti. Maria ergo soror Aaron caro intelligitur sacerdotis. Quæ dum superbiæ dedita sordidissimis corruptionum macularum et roribus moretur extra castra septem diebus, id est, à collegio Ecclesiæ sanctæ septē annis proiciatur, quibus post emundationem vitiorum, loci siue pristinae dignitatis recipit meritum.

De populi necessario quod inultum soleat præterire. Cap. LXXXIII.

Ex decr. Innocētii papæ epi scopis de Macedonijs missis **P**ræuideat ergo dilectio vestra hætenus talia transire, & aduertite quod utique ut dicitis necessitas imperauit, in pace etiam Ecclesias constitutas non posse præsumere, sed ut sæpe accidit, quoties à populis, aut à turba peccatur, quia in omnes propter multitudinem non potest vindicari inultum solere transire. Priora ergo dimittenda dico Dei iudicio, de reliquo maxima sollicitudine præcauendum, non enim hic, ut mihi videtur, iste doctor apostolicus dicit non necessariam esse populo pro malè commissis agere pœnitentiam.

tiam, sed quia in omnes propter multitudinem non potest vindicari, priora dimittenda Dei iudicio, de reliquo maxima sollicitudine præcauendum, ne fiant.

De illis qui scabiem, aut vermiculos comedunt, vel urinam bibunt. Cap. LXXXIII.

VI comedit scabiem, aut vermiculos, qui pediculi dicuntur, vel urinam bibit, siue stercora comedit: si infantes sint, vel pueri, vapulet, si in virili ætate, viginti dies pœniteant: & vtrique cum impositione manus episcopi sanentur.

Ex pœnitentiali Bedæ.

De illis qui animalia à bestiis dilacerata, vel laqueis strangulata comedunt. Cap. LXXXV.

Animalia quæ à lupis, seu canibus lacerantur, non sunt comedenda, nec ceruus, nec capreus, si mortui inuenti fuerint, nisi fortè ab homine adhuc viua occidantur prius, sed porcis & canibus dentur. Aues verò & cætera animalia, si in retibus strangulantur, non sunt comedenda: nec si accipiter oppresserit, & si sic mortua inueniuntur: quia in Actibus apostolorum præcipitur abstinere à fornicatione, à sanguine, & suffocato, & idololatria.

Ex pœnitentiali Theodori.

De apibus, si occiderint hominem. Cap. LXXXVI.

PES si occidunt hominem, ipsæ quoque occidi festinentur, mel tamen manducetur.

Ex eodè.

De porcis & gallinis, si sanguinem hominis comederint. Cap. LXXXVII.

Si porci vel gallinæ sanguinem hominis comedunt, mox occidantur, & intralia proiciantur, & cætera caro manducetur. Si autem tardatur occisio, non manducetur. Si autem cadauera lacerauerint mortuorum, macerentur, & post anni circulum comedantur. Si autem porci occiderint hominem, statim interficiantur, & sepeliantur.

Ex eodè.

De illis qui carnem immundam, vel morticinam comedunt. Cap. LXXXVIII.

VI manducat carnem immundam, aut morticinam, aut dilaceratam à bestiis, XL dies pœniteat: si enim necessitate famis contingit, multò lenius est.

Ex eodè.

De illis qui cibum immunda manu tactum comederint,
vel si canis, aut aliquod animal immundum cibum
tetigerit. Cap. IXXXIX.

Ex codē.

Q UOD si casu quis immunda manu cibum tangit,
vel si canis, vel pilax, aut cattus, mŭsve, aut animal
immundum, sanguinem hominis edit, nō nocet, &
qui pro necessitate famis manducat animal quod immū-
dum videtur, vel auē, vel bestiā, misericorditer pœniteat.

De illis qui sanguine, vel aliquo immundo
polluuntur. Cap. XC.

Ex codē.

Q UOD si sanguine, vel quocunque immūdo polluitur,
si nescit qui manducat, leue est: si autem scit, pœ-
niteat iuxta modum pollutionis.

De illis qui sanguinem, aut semen biberint. Cap. XCI.

Ex codē.

Q UOD si sanguinem, aut semen biberit, sciens pro al-
qua re, tres annos pœniteat.

De piscibus mortuis in flumine inuentis.
Caput XCII.

Ex codē.

P ISCIS mortuus in flumine inuētus non est edēdus: qui
non est venatio hominis: si verō piscando tactus fue-
rit, & ipso die inuentus fuerit, qui non hæsitat, māducat,
qui autem dubitat, non manducet.

De clericis qui a dæmonio vexantur.

Caput XCIII.

Ex cōcil.

Aurelia.

cap. 6.

S I quis clericus vexatus fuerit a dæmonio, decem annos
pœniteat, & inter audiētes stet, & ad sacros ordines
adducatur. Si bene egerit, & per Dei gratiam liberatus fue-
rit, sit in reliquis officiis ecclesiasticis.

De illis qui parentum honorem non seruant.

Caput XCIII.

Ex pœni-

tentiali

Romano.

S I quis inhonorauerit patrē aut matrem, tres annos pœ-
niteat. Quōd si manum leuauerit, aut ei percussione
tulerit, septem annos pœniteat.

Quōd pœnitenti nulla negotia exercere conueniat.

Caput XCV.

Ex decretis

Leonis

papæ, ca.

23.

Q UOD Valitas lucri negotiātem, aut excusat, aut arguit
quia est honestus questus, & turpis. Veruntamen
pœnitenti vtilius est dispendia pati, quā periculis
negociationis obstringi: quia difficile est inter emer-
tes, vendentesq; cōmertium, non interuenire peccatum.

*Ut sacerdotes nulli poenitentiam iniungant ex corde,
sed ex auctoritate. Cap. XCVI.*

OMnibus his actis ventilata est ratio poenitentiae, ut sacerdotes certius intelligerent, quomodo confessiones recipere, & poenitentiam secundum canonicam institutionem poenitentibus deberent indicare. *Ex cōcil. Mogūti. cap. 24.*

Ut vnusquisque presbyter octo principalia vitia per ordinem sciat. Cap. XCVII.

Ventilata est ratio octo principalium vitiorum, ut vnusquisque diuersitate illorum sciat, & ab illis domino auxiliante se intelligat custodire, & aliis praedicare. *Ex eodē, cap. 5.*

Ut sacerdotes diligenter examinent confidentium peccata. Cap. XCVIII.

Vtepiscope & presbyteri examinent qualiter confidentibus peccata diiudicent, & tempus poenitentiae constituent. *Ex eodē, cap. 6.*

Ut singuli presbyteri capitula auctoritatiua habeant ad succurrendum poenitentibus. Cap. XCIX.

Vtnusquisque presbyter capitula habeat de maioribus, vel minoribus vitiis, per quae cognoscere valeat, vel praedicare subditis, ut caueant ab insidiis diaboli. *Ex eodē, cap. 26.*

De presbyteris qui culpas peccantium reticent, vel minus dignè poenitentes ad reconciliationem adducunt. Cap. C.

Vtnemo presbyterorum xenium, vel quodcunque emolumentum temporale, imò detrimentum spirituale à quocunque publicè peccante, vel incestuoso accipiat, ut episcopo, vel ministris eius peccatum illius reticeat: nec pro respectu cuiusque personae, aut consanguinitatis, vel familiaritatis, alienis communicans peccatis, hoc episcopo innotescere detrectet, nec à quoquam poenitente, aut gratia, aut fauore, aut munus suscipere praesumat, aut minus dignè poenitentem ad reconciliationem adducat, & ei testimonium reconciliationis ferat, vel quocunque liuore alium quolibet dignius poenitentem à reconciliatione remoueat: quia hoc symoniacum, & Deo & hominibus contrarium est. *Ex decr. Alexādrī papae*

De illis qui truncationes membrorum fecerint. Cap. CI. Ex poenitentiāli Romano.

Quiper rixam ictu debilem, vel deformem hominem fecerit, reddat impensas medici, & medium annum

pœniteat. Si non habuerit unde reddat, annum unum pœniteat. Si laicus per dolum sanguinem effuderit, reddat illi tantum quantum nocuit: & si non habet unde reddat, soluat in opera proximi sui, quâdiu ille infirmus est, & postea XL. dies in pane & aqua pœniteat.

De eadem re. Cap. CII.

Ex pœnitentiâ Beada presbyteri.

VIctum proximo dederit, & non nocuerit, tres dies pœniteat in pane & aqua. Si clericus, annum vel dimidium. Si quis alicui quodlibet membrum voluntate sua truncauerit, tres annos pœniteat, unum ex his in pane & aqua. Paruuli inuicem se percutientes, tres dies: Si verò adolescentes, XX. dies pœniteant.

De illis qui ducatum præstant, & deprædatores super Christianos ducunt. Cap. CIII.

Ex pœnitentiâ Romano.

SI quis præbet ducatum super Christianos ut deprædatur, & non acciderit strages Christianorum, tres annos pœniteat. Sin verò, eiectis armis, vsque ad mortem mundo mortuus viuat.

De illis qui per amorem venefici fiunt. Cap. CIII.

Ex pœnitentiâ Theodori.

SI quis per amorem veneficus fit, & neminem perdidit. Si clericus est, annum pœniteat, in pane & aqua. Si subdiaconus, duo. Si diaconus, tres, unum ex his in pane & aqua, & laicus dimidium annum pœniteat, maxime si per hoc mulieris partum quisque deceperit, tres annos unumquodque superaueat in pane & aqua, ne homicidii reus sit.

De illis qui hæreticis, nescientes, vel scientes se in aliquibus commiscuerint. Cap. CV.

Ex decretis eutychia. papa.

SI quis dederit, aut exceperit communionem de manu hæretici, & nescit quod catholica Ecclesia contradicit, postea intelligens: annum integrum pœniteat. Si autem scit, & neglexerit, & postea pœnitentiam egerit, decem annos pœniteat, alii iudicant septem: & humanius V. annos pœniteat. Si quis permiserit hæreticum Missam suam celebrare in Ecclesia catholica, & nescit, XL. dies pœniteat. Si pro reuerentia eius, annum integrum pœniteat. Si pro dignatione Ecclesiæ catholicæ, & cōsuetudine Romanorum proiciatur ab Ecclesia sicut hæreticus, nisi habeat pœnitentiam, si habuerit, X. annos pœniteat. Si recesserit ab Ecclesia catholica in cōgregationem hæreticorum, & alios

persuaserit, postea pœnitentiam egerit, XII. annos pœnitent: quatuor annos extra Ecclesiã, & sex inter auditores, & duo adhuc extra communionem. De his in canone dicitur, vt X. anno communionem sine oblatione recipiant. Si episcopus aut abbas iubet monacho suo pro hæreticis mortuis Missas cantare, non licet, & non expedit obedire eis. Si presbytero contigerit, vbi Missam cantauerit, & alius recitauerit nomina mortuorum, & simul nominauerit hæreticos cū catholicis, si post Missam intellexerit, hebdomadam pœniteat. Si frequenter fecerit, annū integrum pœniteat. Si quis autē pro morte hæretici Missam ordinauerit, & pro religione sua eius reliquias ibi tenuerit, & nescit differentiam catholicæ fidei, & postea intellexerit, pœnitentiãq; egerit, reliquias ibi debet igne concremare, & annum pœniteat. Si autem scit & neglexerit, pœnitentiã commotus, decem annos pœniteat. Si quis à fide catholica discesserit sine vlla necessitate, & postea lex toto animo pœnitentiam acceperit, tres annos extra Ecclesiam, id est, inter audientes iuxta Nicænum concilium, septem annos in Ecclesiis inter pœnitētes, & duos annos adhuc extra communionem pœniteat.

De illis qui comedunt, aut bibunt ab immundis animalibus tactum, vel intinctum. Cap. CVI.

VI comedit, vel bibit intinctum à familiari bestia

*Ex pœnitentiã
Romano.*

Quid est, cane, vel catto, & scit, C. Psalmos cãtet, si nescit, duos dies ieiunet, vel si redimere voluerit, L. Psalmos cantet. Qui dederit alicui liquorem, in quo mus, vel mustela mortua inuenta sunt, si laicus est, septem dies pœniteat. Si in cœnobiis contigerit, CCC. Psalmos cãtet. Qui postea nouerit quod talē potum biberit, CL. Psalmos cantet. Si quis semicoctū comederit inscius, tres dies pœniteat, vel Psalterium cantet. Sciens autē septem dies pœniteat. Pro modico furto, XX. dies pœniteat, qui est XX. annorum, puer qui est X. annorum aliquid furti faciens, septem dies pœniteat. Si quis tinxerit manū in aliquo cibo liquido, & nō idonea manu, C. palmatis emendetur. Si in farina, aut in aliquo cibo sicco, aut in pulte, aut in lacte coagulato mus, vel mustela mortua inueniūtur, quod in circuitu eius est totum, proiicietur foras, quod reliquum est, manducetur.

D. BURCHARDI EPIS. VVORMAC.

Quod diabolus internas cogitationes animæ non videat, sed ex motu corporis intelligat. Cap. CVII.

Ex dictis August. **I**Nternas animæ cogitationes diaboli non videre certissimum est, motus corporis ab illo & affectationum indicia colligi experimento didicimus: secreta autem cordis solus ille nouit ad quem dicitur: Tu solus nosti corda filiorum hominum.

De eadem re. Cap. CVIII.

Ex dictis eiusdem. **N**ON omnes malæ cogitationes nostræ semper diaboli instinctu excitantur: sed aliquoties ex nostris arbitrii motu emergunt. Bonæ autem cogitationes semper à Deo sunt.

De illis qui alios in culpa sua defendere nituntur.

Caput CIX.

Ex dictis eiusdem. **R**E OS sanguinis non defendat Ecclesia: ne effusione sanguinis particeps fiat.

De eadem re. Cap. CX.

Ex decr. Eusebii papæ, ca. 15. **V**T qui alium in culpa sua defendere, vel excusare nititur, excommunicetur.

Vt pœnitentia coniugatis ex consensu detur. Cap. CXI.

Ex concil. Arelatense. cap. 6. **V**T pœnitentia coniugatis ex consensu amborum detur. Pœnitentiâ coniugatis, non nisi ex consensu dandi.

Quot modis animæ defunctorum solui debeant. Cap. CXII.

Ex dictis Origenis. **A**Nimæ defunctorum quatuor modis soluuntur, aut oblationibus sacerdotum, aut precibus sanctorum, aut charorum elemosynis, aut ieiunio cognatorum.

De nutriendis infirmis. Cap. CXIII.

Ex dictis Hierony. **N**Utrire infirmos, & fouere Christum nihil interest, nutriendus enim est infirmus: quia Christus infirmis esse profitebitur.

Quod non noceant præterita, si non placeant præsentia. Cap. CXIII.

Ex dictis August. **N**ON nocent mala præterita, si non placeant præsentia, præcipue si multis elemosynis sint expiata.

Ex pœnitentiali Romano. *De illis qui hospites recipere neglexerint. Cap. CXV.*

QUicumque hospites non recipit in domo sua, sicut dicitur, minus præcepit, & propter hoc regna cælorum pro

misit, quanto tempore hospitibus humanitatem denegauerat, & mandata euangelica iuxta possibilitatem suam non adimpleuerat, nec pedes lauabat, nec eleemosynam fecerat, tanto tempore pleniter in pane & aqua, si non emendet, pœniteat.

Ut clerici superflua pauperibus erogent.

Caput CXVI.

Clericus habens superflua, donet ea pauperibus. Sin Ex eodē,
autem, post pœniteat tempore quo uiuat, in contri-
tione, in pœnitentia remotus uiuat.

De illo qui alicui fratri suum imputat peccatum, nisi prius seorsum eum arguerit. Cap. CXVII.

Qui peccatum imputando fratri imponit, prius- Ex eodē,
quam seorsum arguat eum, satisfaciens ei, tres dies
pœniteat.

De illis qui diu reticent peccata sua. Cap. CXVIII.

Sciendum verò est, quanto quis tēpore moratur in pec-
catis, tanto ei augenda est pœnitentia.

De illis qui aliquem in ira percusserint.

Caput CXIX.

Siquis alium per iram percusserit, & sanguinem effude- Ex cōcil.
rit: si laicus est, XX. dies pœniteat: clericus, XXX. Illi
autem qui gradum habent, amplius pelli debent. Diaconus
sex menses. Presbyter vnum annum. Episcopus duos annos
& sex menses. cap. 9.

*De illis qui ad feriendum hominem surrexerint, vo-
lentes eum occidere, sed non potuerunt.*

Caput CXX.

Qui ad feriendum hominem surrexerit, volens eum Ex pœni-
occidere tres hebdomadas pœniteat. Si clericus fue-
rit, sex menses: quòd etsi vulnerauerit, XL. dies. Si clericus Romano.
clericum, annum totum, sed & pecuniam pro modo vul-
neris cui inflixit, tribuat.

*De illis qui reticuerint peccatum fratris quod est
ad mortem. Cap. CXXI.*

Qui reticuerit delictum fratris quod est vsq; ad mor- Ex pœni-
tē, neq; eū corripuerit, iuxta regulā euangelicā, pri-
mò inter se, & ipsum solū, deinde inter alios, de- tentiali
Theodo.

inde ad Ecclesiam culpam referens, si necesse fuerit, & quanto tempore fuit, tanto pœniteat.

Quòd non liceat diacono, alicui dare pœnitentiam.

Caput CXXII.

*Ex pœnitenti-
Romano.* **N**on licet diacono alicui dare pœnitentiam: sed episcopus, aut presbyter dare debet.

Ut pœnitentia quæ dilata est, cum petita fuerit non negetur. Cap. CXXIII.

*Ex decre.
Leonis pœ,
ca. 22.* **D**issimulatio hæc potest non de contemptu esse remittendi, sed de metu grauius delinquendi, unde pœnitentia quæ dilata est, cum studiosius petita fuerit non negetur, vt quoquomodo ad indulgentiæ medicinam animæ vulneratâ perueniat.

De illis qui despiciunt eos qui fideliter agapas fecerint.

Caput CXXIII.

*Ex cœcil.
Gangrē.
cap. 11.* **S**i quis despicit eos qui fideliter agapas, id est, conuiuia pauperibus exhibent, & propter honorem Dei conuocant fratres, & noluerit communicare huiuscemodi uocationibus, paruipendens quod geritur, anathema sit.

De illis qui dicunt se non habere peccata.

Caput CXXV.

*Ex cœcil.
Africa-
no, ca. 7.* **I**tem placuit, vt quod ait sanctus apostolus Ioannes: Si dixerimus quia peccatum non habemus, nos ipsos decipimus, & veritas in nobis non est. Quisquis sic accipendum putauerit, vt dicat propter humilitatem non oportere dici nos non habere peccatum, non quia verè ita est, anathema sit. Sequitur enim, & adiungit apostolus: Si autem confelsi fuerimus peccata nostra, fidelis est & iustus, qui remittat nobis peccata, & mundet nos ab omni iniquitate. Vbi satis apparet, hoc non tantum humiliter, sed etiam veraciter dici: poterat enim apost. dicere: Si dixerimus, non habemus peccatum, nos ipsos extollimus, & humilitas in nobis non est. Sed cum ait: Nos ipsos decipimus, & veritas in nobis non est: satis ostendit eum qui dixerit se non habere peccatum, non verum loqui, sed falsum.

De illis qui dicunt sanctos in oratione dominica, dimitte nobis debita nostra, non pro se sed pro alius dicere. Cap. CXXVI.

*Ex eodē.
cap. 71.* **I**tem placuit vt quicumq; dixerit in oratione dominica, ideo dicere sanctos: Dimitte nobis debita nostra, vt pro

seipsis hoc non dicant: quia non est eis necessaria ista peti-
tio, sed pro aliis qui sunt in suo populo peccatores, & ideo
non dicere vnumquemq; sanctorum, dimitte peccata mea,
sed dimitte nobis debita nostra, vt hoc pro aliis potius,
quàm pro se iustus petere intelligatur, anathema sit. San-
ctus enim & iustus erat apostolus Iacobus, cùm dicebat: In
multis enim offendimus omnes. Nam quare additum est om-
nes: nisi vt ista sententia conueniret? Et in Psalmo vbi le-
gitur. Ne intres in iudicium cum seruo tuo: quia non iu-
stificabitur in conspectu tuo omnis viuens. Et in oratione
sapientissimi Salomonis: Non est homo, qui non peccauit.
Et in libro sancti Iob: In manu omnis hominis signum, vt
sciat omnis homo infirmitatem suam. Vnde etiam Daniel
sanctus & iustus, cùm in oratione pluraliter diceret: Pec-
cauimus, iniquitatem fecimus, &c. quæ ibi veraciter & hu-
militer confitetur, ne putaretur, quemadmodum quidam
sentiunt, hoc nõ de suis, sed de populi sui potius dixisse pec-
catis, postea dixit: Cùm orarem, & confiterer peccata mea,
& peccata populi mei dño Deo meo. Noluit dicere pecca-
ta nostra sed populi sui dixit & sua: quoniã futuros istos qui
tam malè intelligerent, tanquam propheta prauidit.

*De illis qui episcopis suis clam sua confitentur pecca-
ta, & postea negare voluerint. Cap. CXXVII.*

Item placuit, vt si quando episcopus dicit aliquem sibi *Ex eodẽ*
soli proprium crimen fuisse confessum, atque ille postea *cap. 77.*
negat, & pœnitere noluerit, non puret ad iniuriam suam
episcopus pertinere, quod illi soli non creditur, & si scrupulo
propriæ conscientiæ se dicit neganti nolle commu-
nicare, secretè tamen interdicat ei communionem, do-
nec obtemperet.

*De illis pœnitentibus qui attente leges pœnitentiæ
exequuntur. Cap. CXXVIII.*

Pœnitentes qui attente leges pœnitentiæ exequun- *Ex cõcil.*
tur, si casu in itinere, vel in mari mortui fuerint, vbi *Carthag.*
eis subueniri non potuit, memoria eorum, & orationibus, *cap. 79.*
& oblationibus commendetur.

De illis qui se affligunt de obitu charorum.

Caput CXXIX.

Ex episto.

Nos autem qui nouimus, qui hoc credimus, & doce- *Anasta. I.*
mus, contristari nimium de obeuntibus non debemus, *pape, ne-*

iano no- biliff. viro directa. cap. 11. ne quod, apud alios pietatis tenet speciem, hoc magis nobis in culpa sit. Nam diffidentia quodammodo genuit contra hoc, quod quisque prædicator quærit iustitiã amã, dicente Apostolo: Nolumus autem vos ignorare fratres de dormientibus vt non contristemini, sicut & ceteri qui spẽ non habent. Hac itaque frater charissime ratione prospecta studendum nobis est, vt sicut diximus, non de mortuis affligamur, sed affectum viuentibus impendamus, quibus & pietas ad vtilitatem, & sit ad fructum dilectio. Desine igitur charissime mœrorem, & assume spiritalem fructum lætitiã, ad vtilitatem sanctæ Dei Ecclesiæ, seruorumque eius profectum, & vitæ huius quæcunque sunt spacia, æternis diuinisque officiis illustrare contende, vt qui insignem te præstitit, reddat sibi per secula clariorem.

De illis qui sibiipsis voluntarie mortem inferunt.

Caput CXXX.

Ex cõcil. Braggar. cap. 10. **P**lacuit vt hi qui sibiipsis voluntariè, aut per ferrum, aut per venenum, aut per præcipitium, aut per suspendiũ, vel quolibet modo inferũt mortem: nulla pro illis in oblatione commemoratio fiat, neque cum Psalmis ad sepulturam eorum cadauera deducantur. Multi enim sibi hoc per ignorantiam vsurparunt. Similiter & he his placuit fieri, qui pro suis sceleribus puniuntur.

De eadem re. Cap. CXXXI.

Ex cõcil. Cabillon. cap. 5. **Q**vicunque se propria voluntate, aut in aquam iactauerit, aut collum ligauerit, aut de arbore præcipitauerit, aut ferro percusserit, aut cuilibet voluntariè se morti tradiderit, istius oblatio non recipiatur.

De illis qui cum infidelibus cibum sumere præsumpserint. Cap. CXXXII.

Ex cõcil. Elibertã. **S**I verò quis clericus vel fidelis cum Iudæis cibum sumperit, placuit eum à communione abstineri, vt debeat emendari.

De illis qui apostatant, & ad idolatriam se conuertunt. Cap. CXXXIII.

Ex codẽ. **A**dictum est etiam quosdam Christianos ad apostasiam, quod dici nefas est, transeuntes, & idolorum cultu, ac sacrificiorum contaminatione profanatos, quos à Christi corpore & sanguine, quo dudum redempti fuerant

renascendo, iubemus abscindi: & si resipiscetes fortè aliquādo fuerint ad lamenta conuersi, his quandiu viuunt agenda pœnitentia est: & in vltimo fine suo reconciliationis gratia tribuenda, dicente domino: Nolo mortem peccatoris, sed vt conuertatur, & viuat.

De eadem re. Cap. CXXXIIII.

DE his qui apostatant, & rarò se ad Ecclesiam repræsentant, nec quidem pœnitentiam agere quærunt, & postea in infirmitate arrepti petunt communionem, placuit non dandam eis communionem, nisi reuelauerint eorum rectam fidem, & egerint fructus dignos pœnitentiæ.

Ex eodē.

De illis qui Christiana mancipia captiuauerint.

Caput LXXXV.

SI quisunque hominem quolibet ingenio captiuauerit, aut trasmiserit, tres annos pœniteat.

Ex pœnitentiā

De illis qui aream proximi sui incenderint.

Caput LXXXVI.

Theodo.

SI quis domum vel aream cuiuscunque voluntariè igne cremauerit, sublata vel incensa omnia restituat, & tribus annis pœnitentiam agat.

Ex pœnitentiā

De illis qui libidinosè obtrectauerint puellam aut mulierem.

Cap. CXXXVII.

Romano.

SI quis obtrectauerit puellæ aut mulieris pectus, vel turpitudinem earum: Si clericus est, quinque dies: si laicus, tres dies pœniteat. Monachus vel sacerdos, à ministerio diuino suspensi, si aliquid tale fecerint, viginti dies pœniteant. Scriptum est enim: Neque tetigeritis neque obtrectaueritis turpitudinem fœminarum.

Ex eodē.

De illis qui in balneo cum mulieribus se lauerint.

Caput CXXXVIII.

SI quis in balneo cum mulieribus se lauare præsumperit, tres dies pœniteat, & vltius non præsumat.

Ex pœnitentiā

De administratione xenodochia, & decimæ.

Caput CXXXIX.

Theodo.

SI quis xenodochias pauperum administrat, vel decimas populi susceperit, & si quis exinde vel suis secularibus lucris factandum aliquid subtraxerit, quasi rerum alienarum inuasor: reus damnum restituat, & sub canonico iudicio reformetur, & agat pœnitentiã tribus annis. Scriptum

Ex eodē.

D. BURCHARDI EPIS. VVORMAC.

est enim: Talem dispensatorem dominus quarit, qui sibi de suis nihil vsurpet.

Vt feminae menstruatae non offerant. Cap. CXL.

*Ex concii.
Mogūti,
cap.6.*

Mulieres menstruuo tempore non offerant, nec sanctorum moniales, nec laicae. Si praesumpserint, tres hebdomadas poeniteant.

De illis feminis quae ante mundum sanguinem Ecclesiam intrant, & quae nupserint his diebus.

Caput C X L I.

*Ex poenitenti
Theodo.*

Mulier quae intrat Ecclesiam ante mundum sanguinem post partum, si masculum generat, xxxiii. dies, si feminam lvi. Si qua autem praesumpserit ante tempus praenitum Ecclesiam intrare: tot dies in pane & aqua poeniteat, quot Ecclesia carere debuerat. Qui autem concubuerit cum ea his diebus, decem dies poeniteat in pane & aqua.

Quod monachi secularibus poenitentiam dare non debeant. Cap. C X L I I.

*Ex concii.
Mogūti,
cap.22.*

Liberi sint monachi ad dandam poenitentiam secularibus.

Vt poenitentes ante peractam poenitentiam non reconcilientur. Cap. C X L I I I.

*Ex eodē.
cap.23.*

Non reconcilientur poenitentes si necessitas non coegerit, nisi post peractam poenitentiam.

De illis qui ad confessionem veniunt, necesse est ut primum de liuore inuidiae, & auaritia, interrogentur. Cap. C X L I I I I.

*Ex poenitenti
Theodo.*

Sanè quia de liuore inuidiae, & de ira, necnon & de auaritia, vt superius digestum est, oriuntur homicidia, relictè, vt arbitror, censuimus de ipso vitio primū qualiter sacerdotali iudicio canonicè penitus sit corrigendum ostendere: ac deinde secundum ordinem vitiorum ita remedium subsequatur, quo facilius vndecunque poenitens purgari voluerit, sine dilatione in singulis capitulis inueniatur.

De illis qui soli Deo peccata sua confitenda esse affirmant. Cap. C X L V.

Ex eodē.

Quidam Deo solūmodo confiteri debere dicunt peccata, vt Graeci: quidam verò sacerdotibus confitenda esse percensent, vt tota sancta Ecclesia. Quod vtrunque non sine magno fructu intra sanctam fit Ecclesiam, ita dicitur

taxat, vt & Deo qui remissor est peccatorum confiteamur peccata nostra, & hoc perfectorum est, & cum David dicamus: Delictum meum cognitum tibi feci, & iniustitiam meam non abscondi. Dixi, confitebor aduersum me iniustitias meas domino, & tu remisisti impietatem peccati mei. Sed tamen apostoli institutio nobis sequenda est, vt confiteamur alterutrum peccata nostra, & oremus pro inuicem vt saluemur. Confessio itaque quæ Deo soli fit, quod iustorum est, peccata purgat: ea verò quæ sacerdoti fit, docet qualiter ipsa purgantur peccata. Deus nanque salutis & sanitatis autor, & largitor, plerunque hanc præbet suæ potentia inuisibili administratione, plerunq; medicorū operatione.

De illis qui accipiunt pœnitentiam, & plus desiderant temporis constituti expletionem, quàm peccatorum remissionem. Cap. CXLVI.

Multi, quod non sine dolore dicendum est, in pœnitentia, non tam peccati remissionem, quàm temporis constituti expectant expletionem, & si carniū & vini vsus eis interdictus est, mutata non voluntate, sed eiusdem cibi aut potus perceptione, intantum deliciis suis indulgēt, vt deliciosius his interdictis, aliorum ciborū vel potionum appetitu viuere cognoscātur. Spiritalis autem abstinentia, quæ in pœnitentibus potissimū vigere debet, quorundam ciborum ac potionum perceptiones & desiderium fugere debet. Ille inquam, ille magis parsimonie seruire censendus est, qui sibi non solū quarundam rerum perceptiones, sed delectationes corporis penitus interdicit.

Ex pœnitentiali Bedæ pref byteri.

Quod secundum canonum & pœnitentialem statuta, pœnitentia danda sint. Cap. CXLVII.

Cum igitur omnia consilia canonum quæ recipiuntur, sint à sacerdotibus legenda & intelligēda, & per ea sit eis viuendum & prædicandum, necessarium duximus, vt ea quæ ad fidem pertinent, & vbi de extirpandis vitiis, & plantandis virtutibus scribitur, hoc ab eis crebrò legatur, & benè intelligatur, & in populo prædicetur.

Ex cōcil. Mogūti, cap. 20.

Vt nullus iniustas mensuras, & pondera iniusta, & à ciuibus non collaudata, lucri causa dare præsumat. Cap. CXLVIII.

Vt mensuræ & pondera iusta fiant, sicut indiuisis le-

Ex eodē cap. 21.

tur, & iste sacer conuentus statuit. Sic omnibus nobis obferuare placet. Vt si quis iustas measuras, & iusta pondera lucri causa mutare praesumpserit, in pane & aqua viginti dies poeniteat.

De matre quae infantem suum iuxta ignem posuerat, & sua negligentia mortuus est.

Caput CXLIX.

Ex cōcil. Triburi. cui inter- fuit rex Arnol- phus, cap. 14. Ex cōcil. Hilerdēsi cap. 10.

MAter si iuxta focum infantem posuerit, & alius homo Maquam in caldariam miserit, & ebullita aqua infans superfusus mortuus fuerit, pro negligentia mater poeniteat, & ille homo securus sit.

De ordinatis si ante vel post ordinationē in criminalibus peccatis deprehensi fuerint. Cap. CL.

DE his ergo visum est nobis conscribi qui sacros ordines in capitalibus criminibus se esse profitentur, in quibus ut mihi videtur haec distantia esse debet, ut hi qui deprehensi vel capti fuerint publicè in periurio, furto, atq; fornicatione, & ceteris huiusmodi criminibus, secundū sacrōrum canonum instituta à gradu proprio deponantur: quia scandalum est populo Dei, tales personas super se positas habere, quae ultra modum vitiosas constar esse. Nempe inde detrahuntur homines à sacrificio Dei, sicut quondam filiis Heli peccantibus fecisse leguntur, & rebelles hinc atque contrarij existentes, eorum prauis exempli quotidie peiores fiunt: qui autem de praedictis viris per occultam confessionem mala à se abscondè commissa coram oculis Dei, praesente etiam sacerdote, qui eis indicturus est poenitentiam, confitentur, & semetipsos grauius deliquisse accusant, si veraciter poenituerint, & se per ieiunia, & elemosinas, vigiliasque acque sacras orationes cum lachrymis purgare certauerint, huius etiam gradu seruato spes veniae de misericordia Dei promittenda est, qui omnes homines vult saluos fieri, & ad agnitionem veritatis peruenire: neque vult mortem peccatoris, sed ut conuertatur, & viuat.

De viris ordinatis, quorum occulta peccata sunt.

Caput CLII.

Ex cōcil. Toletan.

DE viris ordinatis quorū occulta peccata sunt, nec manifestè ab aliquo argui possunt, si salubriter compuncti pro peccatis suis confessionē episcopo siue presbytero oc-

cultè faciunt, bonum mihi videtur, vt secundum id quod sibi decretum fuerit ab episcopo, siue presbytero, pœnitentiam agant, non trepidè, nec tardè, sed feruenter & sollicitè, ac sic se veniam peccatorum à domino percepturos, & gradum se retenturos confidant.

De illa fœmina quæ menstruosum suum sanguinem, & semen viri sui, & testam hominis cõbuserit, & hæc omnia viro suo ad potandũ dederit. Cap. CLII.

DE his etiam super quibus interrogasti, hoc est, de illa fœmina, quæ menstruum suum sanguinem immiscuit cibo vel potui, & dedit viro suo vt comederet, & de illa quæ semen viri sui in potu bibit, & de ea quæ testam hominis combussit igni, & viro suo dedit pro infirmitate vitanda, quali pœnitentia sint plectendæ, vt nobis videtur tali sententia sunt feriendæ, sicut magi & arioli: quia magicam artem exercuisse noscuntur. Nam de his qui magicam artem exercuisse noscuntur, & qui auguria attendunt, & diuinationes obseruant, Theodori archiepiscopi gentis Anglorum constitutiones habemus, in quibus scriptum est: *Qui immolat dæmoniis in minimis, vno anno pœniteat, qui verò in magnis, decem annos pœniteat.*

Ex eodẽ cap. 17.

Vt nullus alius præsumat pœnitentiam dare, vel confessionem audire, nisi episcopus aut presbyter.

Caput CLIII.

Sicut enim sacrificium offerre nõ debent nisi episcopi & presbyteri, quibus clauis regni cœlestis traditæ sunt: sic nec pœnitentium iudicia alij vsurpare debent.

Ex pœnitentiali Romano.

De eadem re. Cap. CLIII.

Si autem necessitas euenerit, & presbyter nõ fuerit præsens, diaconus suscipiat pœnitentem ad sanctam communionem.

Ex eodẽ.

De temporibus quibus se continere debent coniugati ab vxoribus. Cap. CLV.

In tribus quadragesimis anni, & in die dominico, & in quarta feria, & in sexta feria, coniugales continere se debent, nec illis diebus copulari, quàm diu grauata fuerit vxor, id est, à quo die filius in vtero motum fecerit, vsque ad partum, à partu post, XXXIII. dies si filius est, si autem filia, post LVI.

Ex cõcil. Elibertã.

D. BURCHARDI. EPIS. VVORMAC.

De femina quæ spontè filium suum occiderit.

Caput CLVI.

SI mater filium suum spontè occiderit, quindecim annos pœniteat, & nunquam mutet, nisi die dominica. Mulier autem pauperula si fecerit pro difficultate nutriendi, septem annos pœniteat.

De illis qui in dominico die nupserint. Cap. CLVII.

Ex cõcil. Triburiẽ si, cap. 51 **S**I quis nupserit die dominico, petat à Deo indulgètiarum & quatuor dies pœniteat.

De illis qui confessa iterant. Cap. CLVIII.

Ex cõcil. Tolata. **E**A quæ frequenti præuaricatione iterantur, frequentibus & sententia condemnantur.

De pœnitentia fidelium, vt confessio eorum non publicè fiat, sed priuatim. CLIX.

Ex epist. Leonis pape, cap. 2. **I**llam etiam contra apostolicam regulam præsumptionem quam nuper agnoui à quibusdam illicita usurpatione comitti, modis omnibus constituo submoueri, de pœnitentia scilicet, quæ à fidelibus postulatur: ne de singulorum peccatorum genere, libellis scripta professio publicè recitetur. Conscientiarum sufficiat solis sacerdotibus indicari confessione secreta. Quamuis enim plenitudo fidei videatur esse laudabilis, quæ propter Dei timorem apud homines erubescere non vereatur: tamen quia non omnium huiusmodi sunt peccata, vt ea qui pœnitentiam poscunt, non timeant publicare, amoueatur improbabilis consuetudo, ne multi à pœnitentiæ remediis arceantur, dum aut erubescunt, aut metuunt inimicis suis facta referuari, quibus possint legum constitutione percelli. Sufficit enim illa confessio quæ primùm domino fertur, tunc etiam sacerdoti qui pro delictis pœnitentium precatior accedit: tunc enim plures ad pœnitentiam poterunt prouocari, si populi auribus non publicetur conscientia confitentis.

FINIS Libri Deciminoni.